Comus dat is Bras-Godt ofte slemp-feeste der Cimmerianen, in ghedaente van eenen droom

Erycius Puteanus

bron
Erycius Puteanus, *Comus dat is Bras-Godt ofte slemp-feeste der Cimmerianen, in ghedaente van eenen droom*. Philips van Dormael, Leuven 1611

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/pute001comu01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

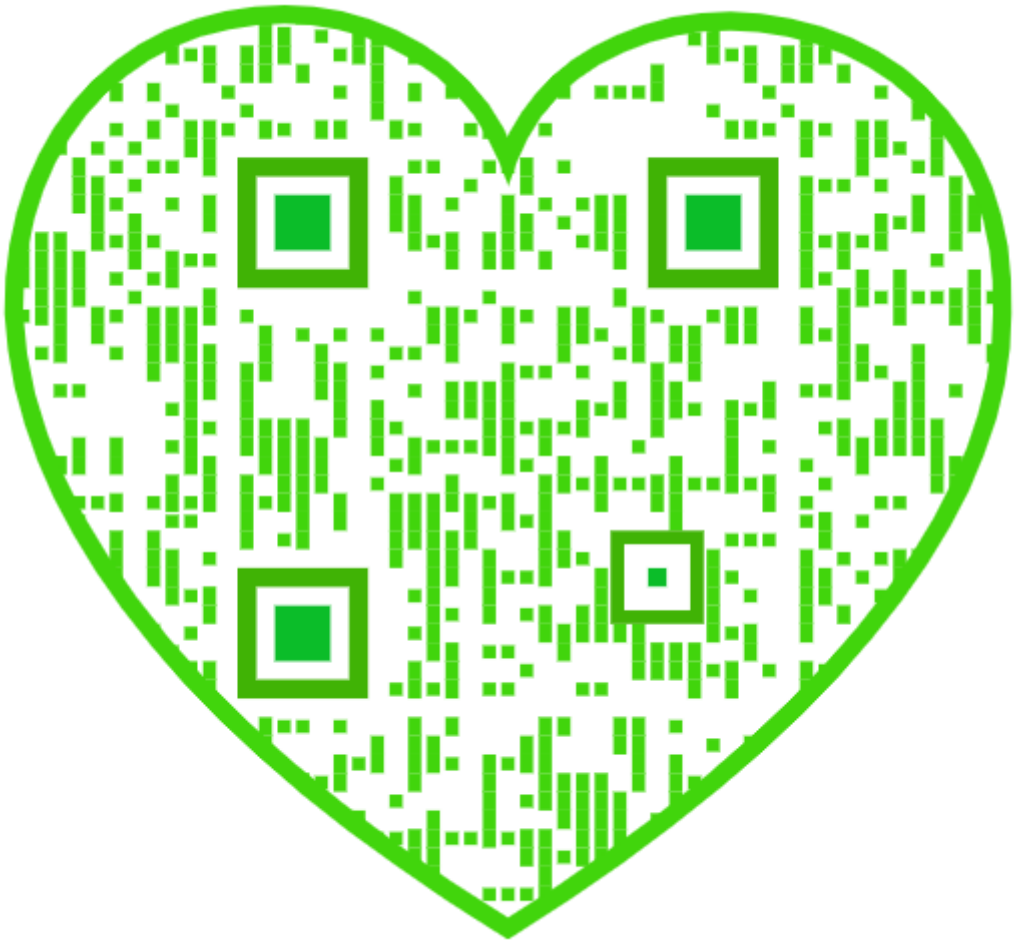

Aenden Edelen Christoffel van-Etten Heere van Cauwerburch.

MYNEN BRAS-GODT, Edele Vriendt ende Heere, ofte soo ickse noeme, SLEMP-FEESTE der Cimmerianen, met de welcke ick de wulpsche overdaet der maeltyden ghebannen hebbe, seynde ick aen u, om met uwen naeme de selve te vercieren, ende te verlichten. Het is eenen Schimp-boeck, eenen Droom, een spel, een werck des nachts, ende der

donckerheyt: nochtans niet onlustich, soo ghy met een versiert beeldt der menschelijcker dinghen vermaeckt zijt. Ghelijck ghy zijt; ten waere dat my u vrolijck wesen, ende uwen rypen, jae blyden aert, vaderlijck aengheboren, onbekent waere. Ghy bemindt dese ghenuchte der Gheleertheyt, dewyl ghy de Gheleertheyt besittende zijt: ende versaemelt lach-voetsel, daer iemandt anders voncken van gramschap. Ghy laet toe, dat begrepen ende door de hekel ghetrocken wordt, □tghene ghy niet en ghebruyckt: dat berispt ende ghestraft

wordt, tghene ghy veroordeelt, jae verwerpt, om dat't teghen goede ende eerlijcke seden is strydende. Naer het voorbeeldt uus Vaders, soo hebt ghy den rijckdom tot een ghetuych ende toerustinghe der deuchden, ende niet der wulpsheyt oft overdaet: ende ick insghelijcken, door liefde des deuchts, vervolghe sommighe openbaere ende ghemeyne ghebreken, in een andere ende onbekende eeuwe ende werelt, gelijck ofts in d onse niet te vinden en waeren. Ick segghe ghebreken, welcke uyt het ghebruyck des lichts verstooten, haer woonste ende Borgher-

recht in het ghewelt der duysternissen gevonden hebben. Oock openbaere ende ghemeyne ghebreken, welcke iemant by avonturen besonders sal derren verschoonen, om dat hyse niet en sal konnen bedecken: oock derren loochenen, om dat hyse in zijne seden ende huysghesin heeft aenghenomen, ende opghevoet. Maer onse ghebreken (op dat ick't oock in 'tghemeyne segghe) □tzij dat wyse van andere, oft van ons selven hebben, moeten onse gheheeten zijn: ende noch te meer, soo wyse ontsculdighen. Nu dan, op dat ick my booghe, naer den eysch

des eeuwe, soo versaemele ick allen den huysraet myns versiersels, ende vertrecke naer □tCimmerien volck, naer d'onbekende lantpaelen des nachts. Soo daer iemandt vuyl, onvroom, ende door overdaet bedorven is, die sal hier woonen: want in onse werelt en is niet □tghene ick kan berispen. Dewyl oock d'Oprechticheyt, Vroomheyt, Maticheyt (om recht uyt te segghen, het quaet) met den schyn der deuchden vermomt is. Soo veel my aengaet, 'tghene ick ghesien ende ghehoort hebbe, als myn oogen slaep-blint waeren, myn ooren doof, dat

rekene ick een spel te zijn, ende een bescherm-teecken teghen alle onmaticheyt ende vuylicheyt. Vvant veel lichtelijcker de goede ende heilsaeme vermaeningen indringhen, wanneer zij met ghenuchlijckheyt bekleet worden: ghelijck oock de spyse niet en kan behaeghen aen een siecke ende walghende maeghe, ten zij datse met eenighe liefflijckheyt gemengelt is. Ten uytersten gheseyt: wat gront-sin in desen BRAS-GODT begrepen is, en weet ick niet; dewyl ick den waersegger niet ghevraecht en hebbe: ende waer toe sal't iemandt anders

willen doen? De vreucht van sommighe dinghen is daerin gheleghen, om datse niet bekent en zijn. Daer byneven, soo moetmen acht nemen, dat de innicheyt des Slaeps ende Drooms, door verkeerde uytlegginghe niet geschent en worde. De nachten zijn doncker, op dat ghy verstaen soudt dat de beelden der nachten (welcke Droomen zijn) oock met duysternisse omvanghen zijn, ende swaer om uyt te legghen. Soo en sal ick dan met tvertellen niemant vertoornen konnen; ten waere nochtans dat iemandt zijn eyghen ghebreken bloot ende bekent

maeckte; niemant oock met tdroomen, ten waere dat de ghene die hedens-daechs schryven, van tgheslacht der Atlanten waeren, dus gheene droomen onderworpen. Maer alsulcken gheluck en is my tot noch toe niet ghebeurt: dewyl nu en dan myne stil-nacht-ruste door eenighe quellende droom-schaduwen beroert wordt: ghelijck dese nu zijn, die ick ten voorschyn brenghe, ende soecke (soo daer goet roem-geluck byslaet) lanck-duerich te maecken. Hoe, sal iemant segghen, De schaduwen in tlicht te brenghen? zij sullen verdwynen: lanck-

duerich te maecken? tis onmogelijck. Dat niet teghen-staende, soo sal ick, jae de duysternisse selve der Cimmerianen eeuwich maecken, ende met straelen bevestighen, die uyt den glans uwer deuchden zijn spruytende. Vvant ghelijck het vier mannelijcker ende stercker is, met koude omringelt zijnde, ende met den winter besloten: alsoo oock wassen de schaduwen in duysterheyt, als zij met eenen klaeren schyn zijn omvanghen: noch en nemen haer sterckte, dan alleenlijck van haeren blinckenden vyandt. Het vernaemptste, waer mede ghy

de lanck-levende donckerheyt myns Drooms doorluchtich maeckt, is het vier ende zijn de heerlijcke ghaven uus kloeck-ghemoets. Met welck vier ick nu desen Duysteren BRAS-GODT in □tlicht brenghe, vereerende dit spel myns Schryf-priems ende verstandts met uwen, ende uus Vaders naeme, d'welck een treffelijck man is. Ghy zijt ghelijck een beeldt uus Vaders, ende met den tradt der deuchden, soo klimpt ghy tot groote ende hooghe saecken. Ick soude segghen dat ghy den Vader selve waert, ten waere dat de eerbiedinghe, die wy ons'

ouders schuldich zijn, een onderscheyt ende tusschenwyde maeckte. Vvant seker, soo dickwils ick myne ghepeysen van uwen Vader tot u keere, soo dunckt my, dat ick wederom byden Vader kome: alsoo verghelijckent ghy, die ghy naer volcht, ende op wien ghy u soudt konnen beroemen, die druckt ghy uyt. Soo sult ghy dan dese kleyne gifte ontfangen, de welcke uwen Vader nu te voren ghehandelt heeft: ende de vvelcke ick schyne uwen Vader te gheven, om dat ickse u toeschicke. Aen hem was ick schuldich een dank-teecken voor de be-

vestinghe myns naems, ende gherusticheyt; aen u, soo betaele ick □tselve: ende ghelijck oft □tniet ghenoch en waere met eens mans treffelijck aensien mynen BRAS-GODT te waepenen; soo ghebruyck ick den naeme van u beyden. Oock sal hy uwen, ende mede uus vaders naeme te kort doen, die desen boeck sal derren lasteren: ghelijck u Vader sal beschermen willen den boeck, die hy sien sal dat u toebehoort. Ghy dan sult hem insghelijcken beschermen, ende temmen daer byneven de dulle sotticheyt, ende tgherucht vanden plompen ende

ongheleerden haedt. Vaert wel, Edele Vrient ende Heere, leeft langhe, ende aenveerdt desen myns goedt-herten gunst, myne eerbiedinghe, ende ootmoedighe dienstbaerheyt. In Loven, den 20. May, 1611.

Erycivs Pvteanvs.

Plavtvs:

Versmaed'lijck is den VVyn,
Versmaed'lijck is de Liefd',
Mach sonder te bevroen,
Dronckaert en Minnaer doen,
Al □tghen' dat hem belieft,
Sonder ghestraft te syn.

ErycI Pvteani Comvs, dat is Bras-godt ofte Slemp-feeste der Cimmerianen, *In ghedaente van eenen* Droom.

Het ghene noyt gheschiedt en is, noch gheschieden en sal, sal ick vertellen; het zij om mynen gheest, ofte om mynen Schryf-priem te oeffenen. Niemandt en salt hem belghen, die het spel ofte de ghenuchte bemindt, die van ouden tyden de Gheleerdtheydt ende haere Goddinnen aengheboren is. Het is eenen DROOM, datmen my toelaete hem te verhaelen; maer den uytleggher aff te houden, die sal willen segghen dat dese

saecken gheschiedt zijn, ofte noch te gheschieden staen. Maeckt u dan van hier, ende soeckt elders uwen leughen-loon: hy sal eenen waerachtighen uytleggher zijn, die segghen sal, dat desen Droom, eenen Droom is. Vvat wilt ghy dan myne woorden draeyen, ghy nydighen Neus-wys? wat wilt ghy myne reden met eenen versierden sin vervalsschen? Sommighe tyt-verquistende menschen zijn ghemeyn'lijck oft' inde wolcken, oft in 'tvier eenighe beelden soeckende, daer nochtans gheene en zijn: alsoo oock gheschiedet inde wolcken, ende in 'tvier der ghedachten ende des Drooms. Vliedt dan van hier: het ghene ick ghesien hebbe, en hebbe ick niet ghesien. Isser erghens een CIMMERIEN-RYCK, daer hebbe ick gheweest; zijnder erghens PHAGESIPOSIA, inde selve hebbe ick teghenwoordich gheweest. Al 'tghene ghy lesen sult, is den aerbeydt eens half-begraeven verstandts, ende een duyster aff-beeldinghe der swarte stil-swygentheyt. Sal't my dan oock verboden zijn te droomen? soo laet

ons de Natuere beschuldighen, laet ons alle onse ghedachten binden, ende in eenen leyren sack (ghelijck Vlysses dede) besluyten, al oft het maer windt en waere. Vvant in al 'tghene wy ons metter handt, oft met den gheest des daechs besich houden,

Verwerrent hem 'tghedacht,
Oock slaepend' inden nacht.

Den nacht ontfanght de daeghelijcxsche sorghen ende ghenuchten, ende leydt ons de selve als in een mistachtighe wolcke voor ooghen, als ons den slaep is bekruypende:

Te weten, als ons de kracht des gheests door al de leden
Ghetrocken zijnd' eensdeels, daer buyten is ghetreden,
Te wten, als ons de kracht des gheests door al de leden
Ghetrocken zijnd' eensdeels, daer buyten is ghetreden,
Ende eens-deels inne-waert
Met kracht meer inne-vaert,

is hy nochtans levende, ende is inde daeden ende de raeden des levens, jae oock in haere sotternyen werrende, door ydel inbeeldinghen versuft zijnde. Alsoo en hebben de Menschen nerghens gheene arbeyde-loose ruste: want als ghy den dach met arbeydt hebt overbrocht,

soo is het over-blyfsel der sorghen ende ydel bekommeringhen met u op het bedde klimmende, ende is de leden, die met den slaep bevanghen zijn, oft met vreese benouwende, oft met blyschappe verheughende. *Den Gheest* (op dat ick met Lactantio spreke lib. de Opificio Dei) *door het ghepeys verblindt wesende, wordt verleydt, als hy door de duysterheydt ghedwonghen zijnde, met zij selven alleene beghint te wesen: als hy acht neempt op het ghene hy peysende is*, *is den slaep haestelijck aensluypende*, *ende het ghepeys is allenghskens in dier-ghelijcke ghedaenten daelende. Alsoo beghint hy oock te sien*, *het ghene hy hem van te voren voor ooghen stelde.* Maer ick beghinne te vertellen, ghy die den Droom acht, ende de ghenuchte toelaet, verslyt een luttelken tyts, ick en beghere gheenen anderen loon, dan dat ghy toehoordt.

Het was hooch-nacht als ick met een vol-wassen soeticheyt des slaeps, ende eensaemelijck met een inbeeldinghe des Drooms bevanghen zijnde, in des stadts bylighende heuvelkens door eenen lom-

merachtighen wech des gheests dolende was. Soo dochte my dat hem een beeldt van alle Ghenuchte ende Lusticheydt uyt de naerderheydt des lochts, ende der duysterheydt verthoonende was. Het kleedt ende het aenschyn scheen te bewysen dat het eenen *Androgynus* was, ende een ghemenghelde ghesteltenis van Venus ende Mercurius: het ander cieraet scheen den Man een Vrouwe ghelijck te maecken, ende in een Vrouwe te kennen te gheven een onmanierelijcke saechticheydt. Het hooft was met roosen ende peerlen, ende met schoon-blinckende straelen onderscheyden; het hayr was hier en daer met strynxkens ende krunckelinghen opghelesen, het welck door goede reucken vloeyende, de locht versoetende was. Maer dese schoonheyt waeren de dick-wylighe ende vuyle ripsemen der maeghe, teeckenen van overlaedinge, mismaeckende. Het viel my lichtelijck in dattet eenen Aff-godt der Maeltyden was. Vvant hem zijn aenschyn door overvloedicheyt des bloets blakende was, scheen met 'tgheheel lichaem

ghestelt te wesen tot alle wel-lusticheydt. Zijn ghelaet gaff uyt dat hy gheneghen was tot alle saechticheyt, ende uyt zijn ghedaente sachmen dat hy noch jonck was. Vvant hy noch onder-jaerich was, door den wyn schoon-blosende, ende al ofter eenighe overblyf-selen des avondt-maels tusschen zijn tanden blyven stekende waeren, was hy met eenen silveren tandt-stoker zijn tanden koterende. Hier naer, nam hy metter slincker handt een tortse, metter rechter handt eenen vergulden horen, die door Bacchus lusticheydt schuymde, uyt den welcken hy dickwils drinckende was. Den pot van Iupiter quam my inden sin, ende de ghene die de eerste menschen gebruyckende waeren. Vvant my ghedenckte dat het woordt *Keran* byde Griecken van zijn eerste aff-komste niet anders en bedieden dan *Vvyn menghelen*, ofte *inghieten*, ende dat *Krater*, dat is eenen Vvynbeker, van *Keras*, dat is eenen horen, koempt ende als *Kerater* gheseydt wordt. Vvaerom dan, begonste ick teghen my selven te segghen, en leven wy

al-dus hedens-daechs niet? waerom en bekennen wy door een simpel wel-lusticheydt de Natuere niet voor onse moeder, die wy nu over al door een Asiatissche sieckte, een stieff-moeder ghemaeckt hebben. Maer wat maeticheyt isser nochtans, ist dat wy de horen-schursse door des blinckende metaels bedroch zijn verwerpende? Ist dat de Eer-gieric heydt aerde ende slyck ghevonden heeft tot haere wulpsheydt? Ist datmen niet alleene met Sabynsche, maer alomme met Indische potten de dronckenschap manschap doet. De taefelen, vaeten, schotelen, zijn kostelijcker dan de maeltydt selve. Het soude schande wesen, dat ghy op eene mael-tydt thien duysent kroonen verteeren soudt, ten waere dat ghy insghelijckx met alsulcke kostelijckheyt dienende waert. Het is nu ghemeyne

Dat inde Peerlen den wyn,
End' in 'tGoudt de spysen syn:

De Ryck-dommen nemen haere weerde van de verquistinghe. Alsoo ick dese saecken overpeysende was, soo kompt Androgynus rechte tot

my-waerts, ende op dat het schynen soude dat hy de Ryck-dommen versmaedde, soo trappelde hy met de voeten op eenighe peerlen ende ghesteenten die voor hem ghestroeydt waeren. Ick beghonste te twyfelen oft in sulck een vercierdt lichaem het ghemoet van eenen Philosophe woonen mochte; want my gedachte dat hier-voor-tyt de wysheyt met purper ghekleedt was, ende datter veel strenghe Philosophen de Ryckdommen niet alleene versmaedt en hadden, maer oock wegh-gheworpen. Hem volchde op de hielen eenen jonghelinck, die met een blosende aenschyn, ende met een hooveerdich cieraet den OVERDAEDT scheen te wesen. Daer was oock een Dochterken (op dattet vrouwelijck wesen oock sonder dienst niet zijn en soude) met een oversaechtelijck ghesichte: zij hadde een vergult klater-spaen ende een ratel-yser inde handt, ende al het ghene dat de oude Musa tot VVVLPSHEYDT ghevonden heeft. Dese namen acht op den ganck, jae opden ooghen-slach haers Meesters, ende eenich teecken ghe-

sien hebbende, hebben hem omringht, beghinnende als aen Mydas rechter-stoel te singhen. Door dit onghewoon ende hemels gheluydt opghetrocken zijnde, en was ick myns selfs niet: ende door dese over-groote soeticheyt verwonnen zijnde, begonst ick te beswymelen: maer Androgynus schuddende zijn tortse, heeft my de selve voor myn ooghen ghesteken: ende my sterrelinge aensiende, Vveet ghy dan niet, seyde hy, dat myn Feeste vereyschende is, datmen den nacht over wacker blyve? De Sonne is quaelijck onder, ende begint ghy te slaepen? Ist dat ghy my niet en kendt, ick leve onsterffelijck onder sterffelijcke menschen. Ick ben eenen vande Nacht-geesten, eenen Godt der liefde ende blyschap, *Den Godt* COMVS, *vanden welcken de menschen de goede ciere komt.* Van sommighe worde ick den BRAS-GODT gheheeten.Verre ende wydt hebbe ick myn rycke verbreydt, vanden tydt aff dat de Sybariten de wereldt door begonst hebben te leven. Nu worden myne daeghen PHAGESIA oft PHAGESIPOSIA vande Schryvers ghe-

noempt, dat zijn SLEMP-FEESTEN, van Overdaet ende Vvulpsheydt. Ende om kortelijck te segghen, gheheel het Rijcke der Vvel-lusticheydt is myne, noch niemandt en isser gheluckich dan die myn en is. Aensiet ghy myn chieraet ? dit is my betaemende, want der Mans ende der Vrouwen Vruchtbaerheydt hebbe ick verkreghen, op dat u kennelijck zij, dat ick ghenuchte gheven, ende nemen kan. De Mannen eeren my als eenen Man, de Vrouwen als een Vrouwe, al ist dat ick al eenen Godt ben. Noch dit en is oock teghen myne Goddelijckheydt niet. Het beeldt van Venus (op dat ick van ander swyghe) was in ouden tyden ghebaerdt van lichaeme, maer ghekleet als een vrouwe, hebbende eenen Scepter met een mannelijcke ghedaente, op dat zij eenen Man ende een Vrouwe soude schynen te wesen; de welcke Aristophanes ter dier oorsaecke *Aphroditon* ghenoempt heeft. Van dese Moeder ben ick ghekomen, de welcke ick niet en kan ghelijck wesen, ten zij dat ick Man ende Vrouwe 'tsaemen zij. Vvat

wille ick meer segghen? Ick sal Venerem ende Mercurium, is hy emmers mynen vader, voor ooghen stellen. Dat dan de Knechtkens ende Meyskens, de Mannen ende Ionckvrouwen by-komen, ende dat elck zijn gheslachte van een Goddelijckheydt vruchtbaer maecke, ende zijnen ouderdom verlustighe; want het vreuchde-loos leven der Menschen een pyne is. Ist dat ghy wys zijt, ghy sult het selve vlieden, ende de vreucht byder handt nemen. Peyst tot wat eynde u de goedertieren Natuere gheschaepen heeft: niet op dat ghy uwen gheest door de ellendighe deucht pynighen soudt, ende den selven uyt het gheselschap der ghelucksaemheydt wegh-stooten, maer op dat ghy hem met alle soeticheydt ende wel-lusticheydt, als een lichte vlamme des korten levens zijn voedtsel gheven soudt. Ghy sterffelijcke menschen dan,

Gheen onsterfelijckheyt en sult ghy oyt verhopen
Dit vermaent u het jaer,
En oock de huer voorwaer,
Die u den soeten dach rasschelijck doet wech-loopen.

Ick niet konnende verdraeghen de verwaentheydt van dese onredelijcke reden, hebbe desen Aff-godt als een boos-teecken-monster vervloeckt. My quam inden sin te vlieden, maer my ghebraecken vloghelen; als ick my onvoorsiens met een dicke wolcke bevanghen vonde, ende worde met ick en weet niet wat aenblaesenden ende voortstootenden windt opgheheven ende voortghedreven. men mocht twyfelen oft Zephyrus, ofte den slaep met my speelde. Het scheen dat Psyche in Cupidos hoff overghevoert worde. Aldus dan in desen verdickten dauwe des lochts beghraeven zijnde, ben ick op eenen ooghenblick in het Nacht-rycke, ende in een werelt ghekomen, die my onbekent was.

Hier is het volck, hier zijn van het Cimmerien landt
De vesten doncker-holl, die altoos zijn beplandt
Met eenen dicken roock uyt onsuyver locht spruytende,
En met een duysterheydt het landt eeuwich besluytende.

Phoebus is inden ban, weer hy ons vroech opweckt,
Vveer hy 'tweerloopich vier het Aerde-ryck ontreckt.
Den nacht bedwinght dit volck, den nacht die sonder missen
Al blindt maeckt datter is, door langhe duysternissen.

Quaelijck ghenaeckte ick de natte aerde, als haer de omringhende wolcke ghedeylt heeft, ende is eens-deels op den looverachtighen kant van een by-loopende beke (al oft zij vanden wech vermoeyt gheweest hadde) neder gheslaghen; eens-deels heeft zij den hemel oock ghespyst met een nieuw nacht-voetsel. Alsoo ick herwaert ende derwaert beginne te keer-ooghen, soo sach ick voor my een wonderlijck stuck werckx in een kromme valleye staen,

Een werck sassem en hooch, niet met hondert pilaeren
Verciert, maer met soo veel, als wel van noode waeren,
Verliet Atlas zijn werck, om s'hemels swaer ghewelt,
Met alder Goden-hoop te houden onderstelt.

De voor-plaetse met Laurier ende

lampen doorluchtich zijnde, ghaff lichtelijck te kennen dat dit het hoff van COMVS was. Ick was nu aende voorste trappen ghekomen, als ick iemandt achter mynen rugge hoorde; achterwaert siende, sien ick mynen ADERBAM, die vanden selven Aff-godt daer scheen gheleydt te wesen. Hem ghegroet hebbende, By ghelucke, seyde ick, zijn wy hier op desen tydt des nachts, ende in dese plaetse t'saemen komen. Ick wenschste een ghetuyghe ende eenen mede-gheselle mynder Fortune te hebben: niemandt en mochter bequaemer ghekomen zijn dan ghy. Maer hy my om den hals vlieghende, Het selve meynde ick nu te segghen, seyde hy, ô PVTEANE. Vvant ick op V. L. denckende was in dese duysterheydt, die van het Cimmerien-Rijck te boven gaet. Dese heyselijcke plaetse is als eenen donckeren bosch, den welcken ons wel eenich nacht-ghespuys, ende de helle selve soude konnen voor ooghen stellen, jae een onversaecht ghemoet vervaeren. Ick op maete myn antwoorde scherpende, hebbe met

eens bedwonghen redens krachtighen gheest de ydel vreese gheproeft aff te weyren.

Vvat kan d'openheydt van 't ontschultbaer ghemoedt,
Vvat kan de suyverheydt die ons kan saelich maecken,
Vvat kan selve de Deucht, en de gheboden goedt,
Der manlijcke wysheydt, in menschelijcke saecken?
Ist dat de duysterheydt van den Morisschen nacht,
Het slaevende verstandt soo lichtelijck doet sneven;
Ist dat de duyster locht ons herte soo verkracht,
Dat zij het selve ras door vrees' en vaer doet beven:
Ick segghe dit noch meer; wat kan de duysterheydt
Van den Morisschen nacht met al 'tdoncker vervaeren,
Is ons ghemoet bevrydt door kracht en moghentheydt,
Van recht-sinnighe Deucht, ons vaer en vreese baeren?
De duysterheydt voor 'tlicht, de vrees' voor den moet vliet.

In het peryckel groot, oft in het Eer-loos stryden
En leydt het vlieden niet. De schand' en leydt oock niet
In vrees, maer wel, in dat zij u verwint, te lyden.

Laet ons dan wel ghemoet zijn, laet ons vry henen-ghaen daer ons den ghemeynen Mercurius leydende is. Siet ghy dit over-hooveerdich ende weerdich Hoff van COMVS? laet ons binnen ghaen. Onse stouticheydt, soo my dunckt, sal proffytich, jae ghenuchelijck wesen. Dit gheseydt hebbende, beghonste ick vast voorts te ghaen, als daer opden voet uyt een by-staende kot, oprechtelijck uyt het huys van Diogenes eenen swarten hondt op ons komt ghespronghen: de ooren al rechtende, de neus-ghaeten openende, ende met zijnen muyl dreyghende. Het ghebas met een leughenachtighe bedriegherye, de dry-voudighe Helsche ghedaente naerdoende, hadde ons een nieuw vreese anghejaecht. Niet en mocht ons lichtelijcker invallen, dan dat het Cerberus was. My keerende tot Aderbam, Hebben

wy dan ons leven verlaeten? seyde ick; Dit is het hoff der hellen, ende wordt bewaerdt van een dry-kelighe grimmicheyt. Maer hy het stuck met een behendicheydt bespiedende, Dit wasser noch ghebreck, seyde hy, in dese duysterheydt; wy moesten oock met fabulen ende leughenen, ende met een Cerberisch ghebas vervaerdt ghemaeckt worden. Maer waeckt ghy een weynich; jae slaept gherust, belieuet u: wy worden door spel bedroghen, ende uytgheweerdt dit gheluydt, daer en is niet dat quetsen kan. Laet ons acht nemen op dese bassende uytghestreckte muyle: wy moghen met rechte vraeghen, waer het ghebeente ende de tanden-wacht is? Al het gheluyt is flauw ende krachte-loos; ende en wordt niet ghedreven, maer is vallende. Soo moet my Hercules helpen, seyde ick, Isser dan iemandt die zijn grimmicheydt ghetemt, ende de arme prye de tanden uytghesmeten heeft? Desen hondt is nochtans levende, de kele gheheel ende onghequetst: ons staet alleenelijck toe te siene, dat hy al bassende niet

en byte: want om dat hy keten-los is, dient hy met stil-swyghentheydt ghebonden te wesen. Bediendt ghy den ampt van Sibylla,ende

Een sopp' om in te slocken
Vvorpt hem seer ras voor buyt,
Verhonicht met slaepkruyt,
En met ghemengde brocken.

als desen wachter in slaepe is, soo sal ick op den voet den inghanck in-nemen. Aderba beghonste met dese noode-loose kluchticheydt te lacchen: Ende sonder veel toevens nam hy eenen steen op, ende wierp de prye wel dapperlijck op het voor-hooft, soo dat hy seer eyschelijck huylden, door de groote pyne der wonde, ende quam op ons al duysselende om hem te vreken; maer soo het doncker was, in stede van op ons te komen, beet hy op onse schaduwen. Aderba dan heeft hem dese grimmicheydt verleerdt, ende heeft hem de tweede reyse soo dapperlijck ghetreft, dat hy hem nedergheslaegen heeft. Alsoo ick de ghesteltenis aensie van dit verslaeghen onhebbelijck dier, soo worde ick ghewaere dat dese ghedaente ende vree-

selijckheydt met een onghewoone handelinghe voortghedaen was: de muyle was met een momme bedeckt, ende gheheel het lichaem met een vremde huydt toe-ghemaeckt. Hy hadde eenen gouden hals-bandt aen met ysere naeghels onderscheyden: in wiens boordt desen Tytel ghesneden was.

DEN HONDT LYCVS, CERBERVS BROEDER, COMVS GHENVCHTE, DES HOFS VVACHTER. SOO VVIE MY MET EENEN STEEN VVERPT, OFTE MET EENEN STOCK SMYT, VVETE DAT HY DEN GODT VERBOLGHEN HEEFT, ENDE VERVVACHTE HET NOODT-GHEVAL VAN HECVBA, ENDE DAT HY EEVVVELIICK MET DE HELSCHE GHEDROCHTEN SAL MOETEN VVORSTELEN.

Als ick dat ghelesen hadde, mijn ooghen keerende tot Aberda, Broeder, wy zijn verloren, seyde ick; jae wy zijn nu inde helle, ten zij dat ons de Fortune eenen wech onser behoudenisse thoone. Vvy hebben een stuck bedreven dat door al der Goden ende Menschen gramschap

ghestraft moet worden, ghelijck ons dese dreyghementen te kennen gheven. Aderba dit hoorende worde bedwelmt, ende sweegh vaste van vreesen, denckende op dit groot ghevaer; als onvoorsiens het hoff door groot gheroep ende gheruchte duenende werdt. Ick verbeyde nu onse Lyf-veranderinghe: ende siet een groote ongheschickte schaere beghonste haer te openen, ende in oorden te stellen, om haeren Koninck, die nu aenquam, te ghemoete te ghaen. Lycus dan, die daer ter aerden verslaeghen lach, niet meer oft min dan oft hy doot gheweest hadde, oft door het licht, want daer veel tortsen waeren; oft door het groot gheroep ontspringhende, heeft hem als uyt eenen slaep op zijn beenen gherecht, hem gheheel toemaeckende om zijnen Meester te verlustighen, ende beghonst hem te toeven, ende met den steert te quispelen. Het dochte Aderba goet datmen alsulcken bequaemicheyt niet en soude laeten voor-by ghaen; Laet ons, seyde hy, ons in desen hoop verliesen, desen vloet sal ons erghens in een

seker haeven brenghen. Hier-en-tusschen quam COMVS aen, verselschapt met Overdaedt ende Vvulpsheydt. De Vren saeyden de aldersoetste geurkens des Lenten-tydts, ende alderhande purper der blommekens. De Liefde volchden alle Gratien nae, alle Blyschappen, Ghenuchten, ende alle andere aen-lockende Vreuchdekens. Het Spel ende Ghelach volgden de wel-lusticheyt naer. De sat-dulle Dronckenschap met een roodt-morghen-stondich aenschyn, een ghekroonde kudse swierende, houde haer suster Satticheydt gheselschap: kortelijck, zij hadde Bacchum gheheelijcken uytghebeeldt. Hier-by-neven waeren Sinne-loosheydt, Dulheydt, Ghekyf, Scheldinghe, Ghevecht: ende daer naer Braeckinghen, Onlusticheydt, Sieckten,

Haestighe dooden daer treden oock aen met ghewelt,
Vervloeckte oudtheydt, die gheen erff-ghenaem en stelt.

Maer onder al dit ghespuys waerender oock eenighe die eerelijckeren ampt schenen te bedienen. Vooren

waeren de seven slockerye-Schepenen, ende alle wellusticheden-Borghemeesters. In de achter-wacht waeren alle Slockers, Gulsegaerts, Dick-sacken, Pot-vrienden, Tafel-vryers. Daer was eenen die de ghedaente van Sardanapalus verthoonde, eenen anderen van Lucullus, ende eenen derden van Heliogabalus: Ende op datter gheenen Philosophe gebreken en soude, daer was eenen die Epicurum voorstelde. Het is seker een schoone saecke datmen inden schoot der wysheyt de vleesschelijcke wellusticheydt stoppende is, ende datmen van eenen eerelijcken naeme een bescherminghe ende een decksel der ghebreken soeckt. Dit is 'tghevoelen van Seneca: *Epicurus gheeft heylighe ende recht-sinnighe gheboden, maer neempt ghyer nauwe acht op, zij zijn vol droef heydt: want de ghenuchte van hem seer nauwe besloten wordt; ende de wet die wy tot onderhoudt der deucht gheven, gheeft hy tot onderhoudt der ghenuchte. Hy begheert dat de selve de Natuere onderdanich zij: maer hoe kleyne de vleesschelijcke wellusticheydt is, zij is lichtelijck ghenochsaem voor de Natuere. Vvat isser dan aff? Den ghe-*

nen, die seydt, dat de onnutte ledicheydt, ende de keeren der gulsicheydt ende vleesschelijcke wellusticheydt de salicheydt is, die soeckt eenen goeden Autheur van een quaede saecke; ende als hy soo verre komt, soo volght hy de wellusticheydt door den eerelijcken naeme vertwyfelt zijnde, niet de ghene die hy aenhoorende is, maer die hy met hem heeft medeghebracht. Alsoo kryght den Meester van zijn Leerelinghen den schand-naeme der ghebreken; Ende Epicurus is in COMVS gheselschap, om datter van zijn seckte zijn. Boven al dese volgden vast-aen de voet-stappen van desen hoffelijcken hoop, den Nacht met zijne blindtheydt, de Duysterheydt, den Slaep, Stil-swyghendtheydt, Onlusticheydt, Heyselijckheydt, ende Grouwel, de welcke, met dat zij inde voor-saele ghekomen waeren, door het Tortsen-licht ende het over-al-blinckende silverwerck-schyn verdwenen zijn. My dochte nochtans datter sommighe Nacht-gheesten, ende sielen vande ghene die eer-tyts vaste Tafel-vrienden gheweest hadden, tot binnen-toe in-slopen, met de welcke, soomen seyde, COMVS groote ghe-

meynschap hiel. Daer-entusschen

Het Hoff duent door 'tghewoel, een groot deel vande knechten
Spreyden de bedden ras met purper schoon door-vrocht,
Ruysschend' in het fyn goudt, som de tapyten hechten,
Som stellen taefels lanck, die zij hebben ghebrocht.

Gheheel het huys was sweetende in blyden dienst. Daer waeren soo veel koken, dat het scheen datter alle de koken van de Romeynsche merckt ghekomen waeren; daer waeren soo veel Dienaers, dat het eenen legher scheen te wesen.

Som braeden aen speten de bloede-loose leden
Van beesten versch gedoodt,
Som het ghebacken broodt
Met grooten overvloedt ghehoopt in manden deden.

Aderba stondt stom van verwonderinghe, ende ick hem metter handt douwende, Siet toe, siet toe, seyde ick, ten zij dat ons dit beeldt des Aff-godts ende de spraecke bedriecht, dit zijn de feesten van COMVS, ende worden ghedaen om dat zij aenschout souden worden. Bereyt uwe

ooghen, ende helpet al loven datter ghedaen wordt, misschien sult ghy eenen onder dese Priesters gherekent worden. Hy my aensiende, Swyght doch, seyde hy, van dese Priesters, ick hebbe aen dese Autaeren liever wereltlijck te zijn, dan gheestelijck: maer begheert ghy dat ickt aenschouwe, ick sal my als Argus draeghen, niet als Aderba, ende ick sal my dit schouw-spel in het herte planten. Vvaerom en ghaen wy niet binnen? waerom en verwecken wy onse Nieuw-sghiericheyt niet door een ghestolen aenschouwinghe, de wyle dat den vloet van desen dringhenden ende ongheschickten hoop noch in roere is? Ick was te vreden, ende dweers door de menichte van al dit volck dringhende, maeckte ick eenen wech. Aderba volghde my, ende siende dat het aenschyn van sommighe menschen door onschaemelheydt verwaent, ende van sommige vermomt was; Vvat is dit, seyde hy, my inde ooren veselende; zijnder dan leden ghebreck tot de Vvulpsheydt? beghinnen de menschen met schaede

der schaemte haer aenschyn te bekleeden? Hier schynen meer Nacht-ghedrochten te wesen dan Menschen. Ick myn ooghen opslaende, ende door dese nieuwicheydt beroert zijnde, trock van achter een oudt Manneken by zijnen mantel. Seght my, ick bids u Vader, seyde ick, hebben dese een mismaeckt aenschyn, soo dat het ghedeckt moet wesen? Hy op my grimmende, Het ghene ghy siet, seyde hy, is 'tghebit, ende met dese banden wordt de vreedtheydt van haer backhuys ende tanden bedwonghen. Die ghy voor menschen aensiet, zijn wolven, ende tandt-vreede dieren uyt Daunien ende Getulien. Vvil ick noch meer segghen? Het dunckt hun fraey te wesen dat zij onder een mom-aensicht leven, dat zij het voor-hooft weten te vervalsschen, op dat het herte verholen blyve; ende alle gheveynstheydt aen te doen, opdat haere daeden ghepresen worden. Met alsulcke verciersels heeft COMVS nochtans zijne Priesters beghift, ende heeft begheerdt datter in zijn Hoff voor eeuwelijck Vastela-

vont soude zijn. Met dese kluchtighe antwoorde betaeldt zijnde, ghingen wy naer de teghen-over-staende deure. Hier stont eenen Ionghelinck met eenen pot ende een schaele, ende beschonck met wyn alle de ghene die in-quaemen. Als desen ons met eenen wijn-snick ghegroet hadde, Ist saecke, seyde hy, dat ghylieden by avontueren nuchter zijt, beghift u lieden kele met desen soeten dauwe: want dese plaetse soo heyligh is, dat zij door eenen nuchteren adem onteert wordt. Aderba dronck eerst den soet-gheurenden heylighen dranck, ende hem tot my keerende, Proeft, seyde hy, ende ontsteeckt u ghemoet met een begheerte der onsterffelijckheydt: my dunckt dat ick de wereldt verlaeten hebbe,

My dunckt dat my de handt van Ganimedes gheeft
Den onsterfflijcken wyn. Vvant de voorghaende jaeren
Myns levens niet en zijn, 'ken hebbe niet gheleeft,
Siet hem den eersten dach myns levens nu eerst baeren.

Soo hy dit gheseydt hadde, soo nam ick oock den pot om mynen lach te smooren die nu uytbrack, ende hebbe insghelijcx myn herte ghelaeft met desen hemelschen dranck. Alsdan my keerende tot den schincker, Alsulcken teughen, seyde ick, souden by versaedde menschen, ende in het leste der maeltyden dorst vinden. Iae, seyde hy, op dat ghy de wellusticheydt van ons huys kennen soudt, desen dranck drincken de knechten: die met COMVS ter taefelen sitten, konnen eerst spreken vande weerde des machtighen Bacchus. Dit geseydt hebbende, wees hy ons inde heylighe kamer te ghaen. Voren stondt een beeldt van de naeckte Venus uyt Parisschen marmor ghehouwen, als uyt den dauw vande schuymende baeren opghevoedt zijnde. Vvat wille ick met schaede der ghedaente de ghedaente uytbeelden? Gheheel Venus was in Venus, ende de wellusticheydt was in den steen levende. Het kindt Cupido door zijn brandt-pylickheyt zijn moeder naervolghende, met vederen, boghe, ende met

vlamme ghewaepent zijnde, was door een blint ghewelt den schicht der liefde werpende. Aen den rechten muer stondt het beeldt van Bacchus, door een ryp herft-achtich verciersel bemost zijnde. Inde handt hadde hy een ghekroonde kudse, wiens scherpicheydt met eenen strick van het omswemmende eert-veyl bewonden was: wiens bladeren niet alleene door het gheroer, maer door het gheruysch dat daer in spelende was, schenen te leven. Aen de slincke zijde stont het beeldt van Ceres, die het hooft met een Koren-hayr-kroone verciert hadde, al-ghelijck zij in de Eleusinische Feesten gheeerdt wordt; uyt eenen milden horen ghoot zij alderhande landt-vruchten ende overvloedicheydt. Dese Goden en Goddinnen hadden haere Eer-bewysers, ende zij schenen schier te vallen, door de menichte vande ghewaschte bidt-taefelkens die om haer hinghen. Het eene sprack van lecker spysen, het ander van wyn, schoonheydt, ende van alle andere saecken, naer de welcke de Gulsicheydt

oft de Begheerelijckheydt haeckende is. De plaetse was vol gheraes; ende op dat het oudt ghebruyck van bidden daer niet ghebreken en soude; soo waerender vele die den eersten vingher op den opgherechten duym sinckende, aen den mont hielden, de goede Venus ootmoedelijck biddende. Iae hier waeren oock sommighe Bruyloft-feesten, ende de Mans ende Vrouwen stelden haer onder dit heylich jock; ende worden opde oude ghewoonte verghaedert. Ick worde dan ghewaere dat wy inde slaep-kaemer van COMVS ghekomen waeren. Vvant daer waeren sommighe Maechdekens die met een aenschyn-decksel omwimpelt waeren, die met wollen snoeren de deuren verciert, ende de selve met olie ghestreken hadden, dese waeren met water besprenckelt, ende met eenen trouw-rinck verloeft: andere worden uyt den schoot haers moeders ghetrocken, ghelijck hier-voortyts de Sabynsche: ende hier-en-tusschen hoordemen TALASSIO TALASSIO roepen. Als wy ons van dese vremde manieren verwonde-

ren, soo sien wy datter veel beelden voortghebracht worden. Aderba greytich zijnde om te weten met wat Aff-goden dit volck ghelaeden was, vraeghde aen een onderjaerich kindt, dat een witte tortse ontsteken hadde, ende oock eene van dese Feeste scheen te wesen, haere naemen. Hy met een kluchticheydt luttel woorden soeckende, wees met zijnen vingher, Die ghy daer eerst siet, seyde hy, is den hoven-godt, dese heetmen *Virginensem*, den dien *Subjugum*, dan komter *Prema* ende *Pertunda*. Vvat wille ick u desen oneerelijcken Goden-dienst uytlegghen? Het is gheoorloft datmen hem weet, maer niet en openbaere: daer-om laet myne jonckheydt onghequelt. Dit gheseyt hebbende, keerde hy hem van onswaert. Maer siet wat een verstandt des kindts, seyde ick, tot Aderba: hy is wel argh. Maer wat blyven wy staende? Men sal hier Venus-feesten meer vieren, laet ons ons van hier maecken. Aldus dan door-sien hebbende dese seer heylighe plaetse, zijn wy weder-keerende ghekomen in een groote

ende licht-rycke saele, alwaer wy oock ons ghesichte verheucht hebben. Hier hadde *Zeuxis*, *Parrhasius*, *Apelles*, ende andere kloecke schilders de wercken der Natuere door haere verwen te boven gheghaen. Hier hadde *Lysippus*, *Phidias*, *Praxiteles*, ende die groote Beeldt-Promethei haere konste ghethoont. Hier soudt ghy oprechte wonder-stucken van een rype konste ghesien hebben, eens-deels met het pinceel uytghestelt, eens-deels met den beytel ende steeck-yser uyt-ghebeeldt, Maer boven alle de andere, stack de schilderye van COMVS uyt, het welcke een oudt stuck was: ende van Philostratus hier-voor-tydt beschreven is. Ick salt in Nederlantsche spraecke kortelijck voor ooghen stellen.

DEN *Godt* COMVS*, vanden welcken de menschen het bancken komt, staet in den verghulden in-ghanck des slaep-kaemers, al-hier met licht, ende al-daer met duysterheydt omvanghen zijnde, als in eenen strydt des nachts ende der tortsen. Vvat wonder ist, dat de ooghen des aensienders schemeren? Den nacht en wordt door gheen lichaem, maer door*

den tydt uytghebeeldt: ende den tydt is swaer om schilderen. Vyt de ghesteltenis des inganckx kanmen lichtelijck sien datter in de slaep-kaemer de alder-gheluckichste Bruydegoms des werelts slaepende zijn. Tot dese Ionghelinghen schynt den Ionghelinck COMVS *recht henen te ghaen, in alle zijn doen hem sachtelijck draeghende. Het aenschyn is door den wyn blosende, hy is lustelijck droncken, ende de tortse die hy in zijn handt heeft, schynt haer teghen den aenkomenden slaep te verweyren. Vvaerachtelijck de bloeme der Ionckheydt ende der schoonheydt moet vande schilders door het brandt-licht verlusticht worden, want de schilderyen sonder dit licht schynen blindt te wesen. Het ghesichte van* COMVS *is nochtans een luttelken hellende, een schaduwe treckende van het hooft ende van de kroone die hy draeghende is. Alle de ander leden zijn claerelijck voortghedaen, blinckende door het licht dat hy houdende is. Het hooft heeft hy becroont met soet-gheurende rooskens, die soo bloeyende bloet-verwich zijn, dattet schynt dat haer wel-rieckentheydt oock geschildert is. De verwe is de minste weerde der konste. Vvat isser meer van* COMVS*? Overdaedt ende Vvulpsheydt. Ghy siet de klater-spaenen, de ratel-yseren, de trommelen, jae het schynt dat de schilderye gheruchte ende gheluydt van haer gheeft. De lampen lichten oock, soo dat*

dese dertele danssers elckanderen sien, ende van elckanderen ghesien konnen worden. De menschen loopen al over hoop, de vrouwkens ghaen met de mans, draeghen ghelijcke schoenen, ende worden buyten de ghemeyne ghewoonte ghegordt. Vvant COMVS *toelaet dat de vrouwe haer als eenen man draecht; ende dat den man als een vrouwe ghaet, hem vrouwelijck kleedende. Maer de kroonen die zij op het hooft droeghen waeren door de dertelheydt verwelckert. Vvant der bloemen vryheydt gheen handelinghe toe en laet, maer op den voet door de selve verwelckert worden. Dese schilderye scheen oock een blyde handt-gheslach te gheven, het welcke* COMVS *aldermeest voeghende is. Hy was met zijn rechte handt zijn slincke tot krom-wesens toe soo plackende ende douwende, dat de t'saemen-ghekletste vinghers een gheluyt ghaven, met min oft meer dan oft van een klater-spaen gheweest hadde.*

Mynen Aderba was gheheel en ghansch verwerrent in dese schilderye, op de verstandighe verwen sorch-vuldich ooghen-merck nemende. Soo ick allenghskens van daer drevelende, lanckx den muere henen ghinck, sach ick in de leste saele eenen onbekenden ghrysaert

lanck ghebaerdt, met eenen grooten ghebrilden neuse. Hy scheen uyt alle eeuwen met hert-neckighen aerbeydt een wonder groot boeck te schryven: emmers hy was gheheel besich. Het viel my lichtelijck in, dat dese hert-brekinghe uyt een sotte naem-ghiericheyt spruytende was. Ick verstoutte my tot hem te ghaen, Ten zij dat ick u belette, seyde ick, seght my, ick bids u, woont hier oock de gheleerdtheydt? Hy als uyt eenen diepen slaep komende, Vraeght ghy, seyde hy, van gheleerdtheydt? Iae, zij woont hier, nochtans en ist hier niet noodich,

Door lesen oft' schryven, der boecken bleeckheydt t'erven,
End' in de winter-maendt soet Bacchus nat te derven.

Hier in dit Cimmerien-Ryck is soo veel verstandicheydt ende gheleertheyt, dat zij oock die droncken zijn, wys zijn. Ist saecke dat ghy nochtans oock yet inden boesem hebt, laetet blycken: wy en zijn niet alleene gheleert, maer weten oock de gheleerdtheydt te weghen. Ende,

by Hercules, zijt ghy met den naeme gheholpen, die den oppersten prys des verstandts is; ghebruyckt dese bequaemicheydt: nerghens en isser meerderen loff, als in dit spel-schavot. Bacchus gheeft de stouticheydt ende wel-sprekentheydt, ende op dat ghy weten moecht dat ghy inde saele van Zeno ghekomen zijt, en verwacht anders niet dan honich-vloeyende woordekens, ende alle ghesuyckerde redenen. Al den ghenen die spreken derf, is voor wel-sprekende gheacht, jae die met eenen droncken snaeter zijne redenen niet en seydt, maer de selve uytspouwet. Vvat wille ick't u helen? Onsen Bolenus is onlanckx soo wel-sprekende gheweest, dat hy de gheheele maeltydt met den wyn uytghepreeckt heeft. Ende al was gheheel zijne redene onrype ende onghestelt, nochtans is zij, hoewel met walghinghe, loffelijck ontfanghen geweest.

Soo kan hy het ghemoedt der menschen soetlijck locken,
Soo wordt het leecke volck van hem met const ghetrocken.

Ende met het selve betrouwen zijns verstandts, ende door des naems soeticheydt verweckt zijnde, heeft hy onlanckx een Liedeken gheproeft te maecken, met sulck een sorch-vuldighe ghelucksaemheydt, dat Horatius selve scheen te spreken. Slaept hier, droomt hier, jae suft hier, ghy sult opden voet eenen Poëet zijn. Meynt ghy dat den wech die op Parnassus leydt, soo swaer is? Maeckt een oneffen kraekende Schimp-dicht, oft bindt leughenen ende lachteringhen t'saemen: houdt uwen spot met ander menschen deuchden, looft alle ghebreken ende quaede seden; ghy sult voor eenen Poëet aensien worden. Dit seyde hy, ende alsoo hy hem stelde, soo scheen hy gheheel het huys-ghesin van Apollo te willen berispen; als de kinderen met een groot ghetier boodschapten dat COMVS aen de taefel gheseten was, ende datmen de ghasten vaste verwachte. Op den voet soo verschoot gheheel den hoop van alle die klappaerts ende wandelaers, ende daer was korts sulck een groote

eenicheydt, dat de Saele niet alleene ydel en scheen te wesen van menschen, maer oock van gheleertheyt. Aderba my dan metter handt vattende, Vvat staen wy hier langher? seyde hy: dese zijn alleghaeder sonder vreese binnen gheghaen. Ist dat u emmers de maeghe weyghert, laet ons onse ooghen vermaecken, laet ons op dese Feeste van COMVS (diemen hier, soo ick hoore, vierende is) merck nemen. Ick ben te vreden, seyde ick, ghaet vooren, ick volghe. Ende dit segghende, al oft wy oock vanden hoop gheweest hadden, zijn wy in een groote eet-saele ghekomen. COMVS sat van dander verscheyden met eenen Asiatisschen overdaedt omringht zijnde. Men sach lichtelijck uyt de over-hooverdighe toemaeckinghe dattet eenighen Aff-godt was. Alle de andere taefelen waeren vervult met ghasten van verscheyden staet, ouderdom, ende gheslacht.

Vvant Ceres quaelijck kost met haeren vollen schoot,
Quaelijck kost Bacchus oock ghenoch gheven ter-noot.

Vvat wille ick de over-hooveerdighe leckernyen met verscheydenheydt der woorden pooghen te vertellen? De grootheydt ende kostelijckheydt der Maeltydt ende des Hoffs was over-een-komende: want al was den vloer van kleyn-ghehouwen marmer met verscheyden beelden ingheleyt; al waeren de balcken met verghulde schilderyen blinckende: nochtans was den overdaedt der spysen dit al door konste ende hooveerdicheydt te boven ghaende. Ende op datter oock gheen gheluyt ghebreken en soude om de dulheydt te verwecken,

Soo ghaeven daer gheluyt trompen en holle bonghen,
En met gheschaeter soet de fluyten mede songhen.

De eerste gherechten waeren nu tot aenlockinghe der Gulsicheydt onteert, nu waeren de grofste spysen met eenen traeghen hongher vermindert, nu waeren de taefelen door den wyn-vloedt over-vloeyende, waer uyt eenen storm der verheughinghe gheresen was; als COMVS willende de aensienders verblyden,

in het midden vanden hoop een toe-veel lecker vangh-brocxkens worpende was. hier quam een groot ghetier uyt, ende de eet-kaemer was als een zee, die met den middachschen windt ghedreven is, ruysschende. Vvy wierden oock met dese baeren weghghenomen; ende met den vloet ende weder-vloet zijn wy op den uytersten pilaer als op een rotse bynaer gheplettert gheweest. Vvy zijn dan lanckx den muer als lanckx een strande gheghaen: ende siet, ick sie eenen ouden jeuchdighen man, den welcken aensiende, Vinde ick u hier, seyde ick, mynen alderbesten ende ghetrouwsten vriendt Tabuti? oft schemer-ooghe ick in dit vremdt ghewoel? Hy my omhelsende, jae den selven, seyde hy, alsoo ick van Milaenen hier ghekomen ben. Vvel hoe, seyde ick, kan den slaep oock alsulck eenen ouderdom voeren? jae hy, antwoorde Tabutius, ende al oft ick niet alleene de plaetse, maer oock mynen ouderdom verandert hadde, soo draeghe ick nu een jonck ende jeugdich aenschyn met een

strenghe ende wys ghemoedt. Hier-en-tusschen was Aderba byghekomen, ende alsoo hy noch sprack, hem om den hals vlieghende, heeft hem vriendelijck omhelst. Als-dan Tabutius ons onder het leste vouseersel des Eet-kaemers leydende, beghonste te spreken in deser voeghen. Desen Cimmerisschen BRAS-GODT en is my niet nieuwe: het bloedt heeft my oock in het lichaem eer-tydts werm gheweest: ick hebbe oock een deel myns jonckheydts in spel ende ghenuchte versleten. Vvy en hebben gheenen Mey sonder blommen: noch het en is niet gheleghen hem alle tyden te verjeuchdighen. Dese beuselinghen dan oorloff ghegheven hebbende, hebbe ick my ghestelt tot strenghicheydt, tot ruste, tot wysheydt: de jaeren hebben my het ghemoedt bevesticht. Dit bedorven ende ongheschickt leven ben ick aenschouwende, op dat ick't berispen ende verdoemen soude. Houdt my voor Vlysses; want alle de Sirenes gheen kracht en hebben op myn ghemoet, het welcke door de wysheyt nu ghe-

sterckt is. Iae houdt my voor Democritus, ende dat ick met eenen drooghen schimp de saechte sotticheyt deser werelt bespotten kan. Het staet ulieden toe dat ghy u van dese feesten ende plaetsen vremt houdt; jae dat ghyer oock metter herten aff-blyft. Desen COMVS is den Tyran der Ionckheydt; hy vanght het ghemoet door wellusticheydt, op dat hy het selve verkrancken mach. De Overdaedt ende Vvulpsheydt die ghy hier siet is een slaevernye, ende is al het ghoedt des menschen vernielende. Vvat wille ick segghen van den anderen hoop die door saechticheydt is wegh-vloeyende? Het is een schaedelijcke ende straffe Herf-locht, tot de welcke ghy u sonder sieckte, ofte emmers vreese der sieckten niet begheven en sult. Dat ghy door de vriendelijckheydt niet bedroghen en wordt; het en is anders niet dan bedroch ende bederffenisse. Hier en is gheen liefde, maer gheveynstheydt; hier en zijn gheen Vrienden, maer Heeren. Aensiet ghy dese aenschynen, door ghelach ende aen-treckelijckheydt vriende-

lijck? Onder dese zijn haet, nyt, ende boosheydt schuylende. Ghy zijt hier in een ander werelt buyten den handel der menschen: hier bedriecht de gheveynsde beleeftheydt de een-voudighe menschen. Om kort te maecken, ghy en moecht de weldaedt sonder schaede niet ontfanghen. COMVS heeft begheert dat de Eerbaerheydt ende Openheydt van herten ballinghen wesen souden; maeckende het Bedroch ende de Gheveynstheydt zijne Borghers. Die dan gheen liefde en heeft, rekent al het ghene hy nemende ende ghevende is; eerst vriendelijck wesende, op dat den anderen hier-door in hem ghehouden schyne te wesen. Als-dan draecht hy hem als Heere ende Meester, ende ten zij dat hy den vriendt in alles tot zijnder beliefte heeft, soo beghint hy hem te haeten: heeft hy hem in alles tot zijnen wille, het dunckt hem groote weldaedt, dat hy hem niet en versmaedt. Dit en is gheen weldaedt doen, maer de selve verkoopen. Soo soete is het ghewin, dat de vriendtschap oock verkocht wordt. Maer

willen wy de waerheydt segghen, de Eerghiericheydt heeft dese ghebreken inghebrocht, ende naer dat den al-tyt-bereyden ampt der beleeftheydt door Overdaedt bedorven is, soo is al het ghebruyck der taefel ende der vriendtschap te niet gheghaen. Ick soude dit al liever met de wercken bethoonen, dan met de tonghe segghen, ende ghylieden weet dat de Liefde ende de Maeticheyt konnen t'saemen staen. De reynicheydt is in huys, ende over taefel te beminnen, maer die niet te sorchvuldich en is, en die de eerelijcke stilheydt leerende is. Zijt blyde, ende niet sorchvuldich, op dat den ghenen die ontfanghen wort, oock insghelijckx blyde zijn, ende door de groote toebereydinghe niet beschaemt en worde. Eenen wysen man is den ghenen aff-houdende die de grouwelijckheyt des Overdaets beminnende is: hy en thoont door de kostelijckheydt zijn ryckdommen niet. Den handel des levens is ghoet die de ooghen der vrienden als ghetuyghen niet en is vliedende; ende wel te vreden is,

datmen haer in het openbaer brenghe. Het is een sot werck eenighe wel-lusticheydt te veysen, op dat ghy naer de ghewoonte des volckx sout schynen wys te wesen. Ick pryse by iemandt t'huys te wesen daer niet beter en is dan den Huys-heere; inden welcken den huys-raedt niet te overvloedich en is, noch de recht-banck hooveerdich, noch de eet-bedden bekroont, noch de mueren bekleedt en worden, op dat zij eenen schyn maecken souden. Het is het ghebodt van Epictetus. *En wilt met gheen Taefereelen oft Schilderyen uwe mueren belemmeren; maer schildertse met Stilheydt, Maeticheydt, ende Nuchterheydt. Vvant het ghene dat daer van buyten toekomt, is een bedroch om de ooghen te vermaecken. De stilheydt is een ongheboren, onverghanckelijck, ende eeuwich huys-verciersel.* Men moet de ghewoonten ende het leven van elcken mensche aensien, ende uyt eene maeltydt moetmen acht nemen op gheheel het ghebruyck van eten ende drincken. Alsoo is de herberghe ende de maeltydt altoos bereet, oock als zij onbereet is; ende hy en valt niet lastich die on-

voorsiens komt. Begheerter oock iemandt dat het vleesch-huys zijn komste ghevoele? *Dat den roock der keuken* (ghelijck Seneca seydt) *de wachters vervaere?* Dat alle de ghebueren weten datter eenen ghast oft vrient ghekomen is? Boos is hy die de liefde zijns vriendts naer den kost weghende is: maer sinne-loos ende straff-baer, die om zijnen vriendt te vereeren, de maete te buyten ghaet. hy doet kost, op dat hy hem in rekeninghe brenghe; de welcken, ist dat hy yet schuldich is, met den taefel-kost zijn schult aff-rekent; die den ghenen te ghaste roept, die hy wel wilde dat t'huys bleve; die ontfanght, op dat hy hem van daer houde. Het is een ellendighe weldaedt, als de taefel iemandt schuldt-baer maeckt, ende de gherechten tot betaelinghe zijn ende ghetelt worden. Ghelijck den wysen leeft, soo draecht hy oock sorghe voor zijnen vriendt, ende en stelt hem selven niet min door voordaet tot maeticheydt, dan door woorden. Vvaer toe wilt ghy den Overdaedt berispen, ist dat uwe taefel daer teghen

betuycht? ist dat ick gheboden van strenghicheydt gheve, ende nochtans den Overdaedt omhelse? Ick haete de menschen, in der welcker mondt de spreucken zijn swemmende, maer uyt het herte niet klemmende, die met kleyne gheleerdtheydt seer wys wesen willen; ende nochtans met ydelheydt ende Eer-ghiericheydt belemmert staen. Doet hier alle nersticheydt in, dat uwe wercken van uwen staet niet verscheyden en zijn; dat ghy soo in wercken als in woorden ghoet zijt, ende uwe quaede gheneghentheydt onder de reden houdt. Hy mach de Gheveynstheydt ende den Overdaedt met woorden bevechten, die de selve met zijne seden beghonst heeft te bestryden: ick derre het selve doen, al oft ick beghonst hadde: te meer by ulieden, die naer uytwysen van ulieden verstandt de ghoede seden beminnende zijt. Hoe en soude ick niet begheren dat alsulcke vrienden teghenwoordich waeren? Vvaerom en soude ick hun myn huys niet openen, die ick myn herte open houde? Hoe en soude ick hun

niet nooden, die sonder groote sorchvuldicheydt begheeren ontfanghen te wesen? ulieden begheere ick,

Maer den gheveynsden ghast, en met hoo-moed belaeden,
Versaeck' ick, die myn eten
Naer zijnen kerf sal meten,
En sal den huys-raet slecht van een arm man versmaeden.

My en is niet toeghelaeten noch en lust oock niet kostelijck te leven: noch iemandt met kostelijcke maeltyden beroepen: verre zij dit insghelijckx van ulieden. Bereydt soo uwe vrienden de spyse, voorsiet soo uwe maeltydt, al oft ghy alleene eten wilde, noch en schaemt u niet uwe maeticheyt te openbaeren, vande welcke niemandt hem belghen en sal, dan die overdaedich is. Vvilt ghy myn huyshoudinghe weten?

In kroesen kleyn van cost,
Schenck ick den wyn en most.

Insghelijckx vaeten ende schotelen, stelle ick, inde welcke men niet achten en kan dan de spyse, jae oock de spyse selve niet, ist dat ghylieden met eenen leckeren mont ghe-

komen zijt. *De spyse is my aenghenaeme* (op dat ick met den Philosophe spreke) *die de huys-ghesinnen niet en bereyden noch en aensien, die van veel daeghen te vooren niet bereydt en is, noch met veel handen ghedient; maer die licht ende haest om bereyden is, niet hebbende dat kostelijck ofte verre ghesocht is; die over-al niet ghebreken en sal, die het ghoedt ende het lichaem niet lastich en is, noch niet weder-keeren en sal al-daer hy is ingecomen.* Vvat ist van noode met konst den spys-reuck te soecken; ende een Avondt-mael met kost van veel daeghen te belasten? Ick sal my wel verheughen sonder Overdaedt, ick sal de ghenuchte wel vinden van een eerelijcke vermaeckinghe. O soete taefel die den hongher bluscht op dat zij hem verwecke! die de kracht des gheests is voedende, ende niet versmoorende! die voedt ende niet en mest. Soo moetmen de ghasten laeten naer huys ghaen, dat zij des anderen daeghs moghen wederom-komen, ghelijck zij quamen. Het is hem eene kostelijcke maeltydt, die zijn ghesontheyt verteert: maer hy begheert oock van zijnen kost te groot een vergheldinghe, die

ghebiedt, ende door vel etens ende drinckens tot sieckten is dwinghende.

Als Tabutius dit gheseyt hadde, soo zijn wy door het gheruchte ghelijck als een deyninghe der ghasten weder verweckt gheweest, om een nieuwe vroolijckheyt der maeltydt te aenschouwen. Op dat COMVS door eenich versch behaeghen de ghasten, die nu al-reede de dulheyt byder handt naemen, meer verwermen soude, soo heeft hy de bedde-decksels, op de welcke hy ligghende was, te hoope doen legghen, ende met zijn lichaem daer teghen steunende, heeft hy zijn speel-siecke vingherkens uytghestreckt, om op de Cither te ghaen singhen. Met zijn rechte handt hadde hy nu ghewesen datmen swyghen soude, ende hadde dit groot ghetier al ghestilt, als hy met een abel behendicheydt de snaeren verweckte; jae heeft met een vervolghende ende soet Liedeken der snaeren hemels gheluyt het leven ghegheven.

HY DIE NU IN ZIJN GROENE JEUCHT
Van zijn jonck leven hem verheucht,
En wilt hem ghaen begheven
Om met COMVS TE LEVEN;
Voor alle werck hy leeren moet
Syn keelken met het honich soet
Mildelijck te verrycken,
En zijn hert te bestrycken
Met d'alderbeste ghaeve nat
Van Bacchus onsen vader sat:
Hy moet oock leeren springhen,
En passen licht by-bringhen,
Als Priester vanden nacht en wyn,
Moet hy altoos in roere syn:
Byde roo-droncke lichten
Moet waecken sonder swichten:
Vvat dat hy siet, wat dat hy doet,
Hy 'tselve al niet achten moet,
Voor on-eer oft voor schande;
Vvant sonden alderhande
Onder 'tswart decksel vanden nacht
Blyven verholen en versmacht.
Vvat blyven wy hier beyden?
Laet ons ons ghaen vermeyden.
Neemt elck zijn paerken byder handt,
Elck blussche vry der liefden brandt,
Ghy Bacchus soete Gildekens,
Ghy Venus soete Beeldekens.
Komt doch, komt Bacche metter veert,

Vvant COMVS OP U DAT BEGHEERT
Met zijn edel ghesellen.
Komt wilter u toe stellen:
Komt doch het drincken is soo ghoet:
Komt doch het sterven is soo soet.
Laet ons ons dan zijn doopende
In kannen overloopende
Van ouden ghoeden stercken wyn,
Al die van myn ghesellen zijn.
Met kroesen vaeten schuyten,
Met schaelen en met fluyten.
Laet ons verblyden het droef hert,
'Twelck met pyn dickwils is verwert,
Laet ons uyt doen de rimpelen
Die ons aenschyn bewimpelen.
En komt ghy aen Dione,
Komt aen, komt aen ghy schoone,
Brenght ons het ghelach en spel by,
Vvant dit zijn de Hooft-mannen vry,
En de dertel ghesellen,
Die met Cupido rellen,
Als hy blaeckt in der liefden brandt,
En van zij selven wordt vermandt:
Komt aen wilt ons toehurten,
En mildelijck toe sturten
Alle ghenucht allen wellust,
Die maecken datons 'therte durst.
Vliedt wegh ghy sorghen droeve,
Vvant tot onsen behoeve

Dit feesten zijn van soete rust.
Hier sterven wy door grooten lust,
Hier is de schoon Bevallicheydt,
En d'aenlockende Mallicheyd,
Hier de broot-droncke liefde leeft,
Hier Venus brandt zijn woonste heeft.
Hier d'houwbaere ghesellekens,
En Venus rype vellekens
Leven in duysent vreuchden bly,
En brenghen duysent kuskens by,
En douwen met haer handekens,
En knabbelen met haer tandekens:
Hier is de liefde, hier is de jeucht,
Hier is al dat het hert verheucht.
Vader van blyde dinghen,
Van danssen en van springhen:
Het spel, de vreucht, en het ghelach,
Verweck ick, soo ick best vermach:
Den ghoeden Godt der menschen
Ben ick al naer haer wenschen.
Maer dit ulieden oock toestaet,
Dat ghy naer de doot henen ghaet,
Dat ghy saechtelijck ghaet sterven,
Sterven en niet bederven.
Vvie en sal dit doch niet aenstaen.
Dat hy zijn voorhooft sal omvaen,
En komen fraey ten thoone
Met een Myrt-veylen kroone?
Elck sal met eenen krans seer net,

Met roode rooskens fraey beset,
En met bloemen die blincken
Zijn hooft lustich beschincken.
Ghaen wy dan henen naer de doot,
Nochtans al sonder stervens noot;
Laet ons, laet ons ghaen sterven,
Sterven en niet bederven.
Ghaen wy nu drincken sonder durst,
Ghaen wy verwecken onsen lust,
Sterven wy duysent werven
Sonder de doot te erven.
Op het blom-rycke groene gras
Laet ons blydelijck danssen ras,
En met ons ooghskens vierich,
Met ons lipkens kus-ghierich,
Met ons Liefde-dronck inghewant
Ontsteken wy Cupidoos brant.
Doet dit houw-baer ghesellekens,
Doet dit ghy Venus vellekens.
Ghaet henen dan, ghaet naer de doot,
Nochtans al sonder stervens noot:
Het is soo soet te sterven,
Sterven en niet bederven:
Tis ghoet te komen aen de doot,
Nochtans al sonder stervens noot;
Te sterven duysent werven,
Sonder de doot te erven.

Gheheel de Eet-kaemer scheen naer de maete van dit spel te danssen. De ghasten gheheel verwondert, ende haer selfs niet zijnde, waeren met den gheest het wegh-vlieghende hemelsch gheluyt vervolghende. De taefelen, de spysen, de kroesen, ende de rond-om hanghende schilderyen ende beelden schenen mensche-wys te leven ende te roeren: de tortsen ende de lampen, door het draeyende gheluyt ende des lochts rinck-wyse roeringhe waeren met haere bevende vlammen dertelijck spelende. Aderba loech daer-en-tusschen met dese wonderlijcke sotticheydt, als daer, ick en weet niet door wat ongheluck, de dien-taefel, ende eenen grooten hoop van gouden ende silveren vaeten ter neder viel. Ick meynende dat de vaeten oock leefden, ende dat zij al droncken springhende waeren, kreech grooten noot van lacchen: den welcken ten lesten, soo ick hem niet en konde bedwinghen, uytgheborsten is. Maer siet hier myn ongheluck. Daer hinck onder ander een schoone groote lampe, die insghe-

lijckx door het ghroot gheruchte wagghelende was, overal bekroont met Laurier-blaederen. My dan keerende tot myn gheselschap, Vvat dunckt ulieden, seyde ick, van dese COMVS-VVETTEN? Al oft het niet ghenoch en waere dat COMVS zijne ghasten door Bacchus schuymende kracht het verstandt verliesen dede, tot dien eynde eyschelijcke groote drinck-kroesen ende ghelaesen misbruyckende, soo begheert hy met ghewelt dat zij boven dien door den roock der lampen ende der Laurieren groenheyt (die een teecken der Poëtissche wysheydt plach te wesen) droncken worden. Iae, seyde Tabutius, het en is noch van heden noch van ghisteren dat de ghaeve der Goddelijcke Poësie misbruyckt wordt, ende dat het altydt-groene veyl, het welcke inde eerste tyden het hooft der gheleerde was belommerende, aff-ghepluckt is gheweest om den nieuwen most te bekroonen. Ick sal noch meer segghen, niemandt en worter voor eenen ghoeden Poëet ghehouden die Baccho uyt gheheel het herte niet

toeghedaen en is. Al oft de suyver Pegasissche Fonteyne wyn ghevende waere, ende gheen klaer soet Cristallen waeter. Iae het en is niet ghenoch dat het veyl ende den Laurier voor wyn-rancken dienen, zij worden oock voor Myrtus misbruyckt, ende de suyver vliedende Daphne is een smeeckende Flora gheworden: ende daer en is nu niemandt met den gheest van Apollo verklaert, die zijne gheleerdtheydt tot het beschryven der wel-lusticheden van Bacchus ende Venus niet en is verwerpende. Die dan voor eenen ghoeden ende gheleerden Poëet wilt aensien wesen, dat hy dese twee Goden eere ende viere; want het niet van noode en is dat hy een ghoedt gheknoopt Dicht sweete; Vvaer toe die moeyte? ghaet henen vry tot eenighen ouden schryver, ende trecht hem een veer, jae eenen vlerick uyt het lyf, hy en salt niet ghevoelen, nu hy soo langhe doot gheweest is; noch hy en sal u van het selve niet konnen ontblooten, op dat ghy van al de werelt bespot sout worden. Tabutius scheen noch

veel dierghelijcke leeringhen aenghaende de Goddelijcke ghaeve der Poësie te willen voor ooghen legghen, als dese bekroonde lampe, oft door myn ghelach, oft door Tabutius redenen beroert zijnde, een toeveel druypelen heete olie op myn opperste kleedt ghestort heeft; ende heeft der wolle aengheboren verwe (want het noch niet ghewasschen en was) met een vette plecke besmuystert. Aderba dan met onstehenheyt opsiende, Dienen wy dan hier, seyde hy, voor slaeven van alle spot ende onghelijck? moeten wy met alsulcke stucken ghetercht worden, daer wy onschultbaer zijn? Nu worden onse schaduwen door het ghebas verscheurt; nu worden onse kleederen met heete olie bepleckt: ende de grimmicheyt is vanden hondt inde lampe ghekomen. Maer den hondt heeft de kracht ende ghramschap mynder rechter handt ghevoelt: en ghy onsuyver, swart, doot-licht, weer-vlamt ghy noch, al oft ghy uwe overhandt vierende waert? Ende met eenen op eenen stoel klemmende die daer by-

neffens stont, heeft met eenen stercken blaes de te vergheefs-teghenstrydende vlamme tot roock uytgheblaesen. Alsoo is dan door den roock het licht te niete ghedaen gheweest; ende als het met eenen vuylen onverdraeghelijcken stanck zijn doot vreken wilde, zijn wy Tabutium ghevolcht, die ons in een by-staende kaemer leydende was. Hier was ruste, ende teghen des hoffs wet een nacht-kalmheyt. Vvant de tortsen droef-brandende waeren, ende de lampen schier drooghe zijnde, waeren een kranck ende veyich licht spreydende. Den slaep oock inde vensters gheslopen zijnde, saeyde zijn Ool-saet. Maer daer waerender veel van te vooren door den wyn verwonnen; ander vulden haere stoelen niet soo seere met den lichaeme, als met vervaecktheyt; andere laeghen op den vloer en sliepen met de hoofden t'saemen, hebbende noch haer wyn-kroesen ende drinck-nappen inde handt. Ick my verheughende met dit ghenuchlijck schouw-spel, Vvat, seyde ick, worden dit oock Poëten, ende sullen zij

inde saele haere veersen segghen? Iae emmers seyde Aderba, want COMVS eenen Apollo is. dese slaepen tot haerlieden schaede.

De setels sullen zij met haere veersen breken,
En hebben niet nochtans om inden mondt te steken.

Tabutius dan de wysheydt uyt zijn stant-vastich aenschyn voordoende: Al het ghene ghylieden siet, seyde hy, jae het ghene ghylieden ghesien hebt, is nieuwe, aentreckelijck, schaedelijck; ende den gheest is hier-mede nochtans, door quaede ghewoonten bedorven zijnde, te houden. Sit hier neffens ende hoort: my lust te spreken, ende om dat wy hier alleene zijn in dese heymelijcke ende stille plaetse, soo sal ick ghaen vertellen de dwaese handelinghen van dese SLEMP-FEESTE.

Ist dat ghylieden tot ghoede voor-daedt wys wilt wesen, soo moet ghylieden de seden aensien van een ander werelt, als te weten de menschen het jock der wellusticheydt noch niet ghewoone en waeren te draeghen: want nu met

meer dan Cimmerissche duysterheydt omringht zijnde, hebben wy de hoocheydt ons vrye ghemoets onder den voet ghetreden, ende het welcke de aldermeeste slaevernye is, elck is hem selven dienende. Heft op uwen moet, ende versmaet al het ghene dat met bedroch aenkomt: in de wysheydt alleene is de vryheydt, in de deucht alleene is de Eere.

In der ghebreken vlucht is meest de deucht gheeert,
Maer wys voor al is hy die dwaesheyt van hem keert.

Dunckt ulieden dat zij wys zijn die in Overdaedt ende Vvulpsheyt uytsteken? die in eten ende drincken ander te boven ghaen, ende de Feesten van COMVS boven al vierende zijn? Ghylieden weet in wat hoff ende onder wiens ghebodt wy zijn. Ist dat ghylieden de vryheyt nochtans uyter herten lieff hebt, soo sult ghylieden u onthouden van dese worstel-plaetse, inde welcke den wyn voor worstel-olie dient, ende met potten ende schotelen ghevochten wordt. Laet alle spo-

ters ende gheckers treck-neusen, laet alle verwaende ende ghrammoedighe toorn-ooghen: weest ghylieden maetich; acht meer ulieder verstandt ende ghesontheyt, dan het ghebodt van alle de werelt. Te sitten, te swadderen, te quetteren zijn de feesten der maeltyden: door duysent onghelijcken der *Natuere* wordt de maeticheyt ten onder ghedruckt: Ist dat wy de selve onderdaenich willen wesen, soo sal ons al swaer duncken ende walghen dat den hongher ende dorst niet en is vereysschende. En seker ist niet eenen Herculisschen aerbeydt, gheheele daeghen ende nachten aen de taefel te sitten? aen de welcke als ghy gheseten zijt, schande is aff te ghaen. Ghelijckerwys iemandt die t'schepe gheghaen is, in de macht vanden Schip-man is, alsoo oock den ghenen die hem in de baeren der SLEMP-FEESTEN begheven heeft. Vvat wille ick de smeeckelijcke ende bedriechelijcke woorden voort-brenghen? Ghy en sult maer soo langhe sitten alst u belieft; ghy en sult niet meer eten oft drinc-

ken dan u begheerte en is; ghy sult vry ende los wesen van bescheet te doen; ghy sult zijn al oft ghy t'huys waert. Maer wat isser aff? quaelijck heeftmen beghonst te eten, alsmen al anders beghint te spreken:

Eet, drinckt, en uwen moet
Met vreuchde bly versoet.

Desen dach moet een vande verlore daeghen gherekent worden, ghy moet een toeveel urkens verslyten om uwen gheest te vermaecken, ende uwe vriendekens te ghelieven. Morghen sullen wy wys zijn. Is dit u voornemen, dat ghy met de wolcke der droefheyt de levenheyt uus gheests ten onder druckt? De vermaeckinghe des gheests is som-wylen noodich: veel stercker ende vroomer zijn wy naer de ruste opstaende. Tot desen eynde zijn de maeltyden inghestelt, op dat wy den gheest door sorghen vermoeyt zijnde met den vermaeckenden dauw der blyschappe beghiften ende oprechten.

Van Cato wys men leest,
Dat zijn deucht tot veel tyden
Met wyn sonder vermyden

Verwerremt is gheweest.

Volght hem naer, doet een weynich wegh de droeve strenghicheyt, terstont sult ghy tot uwe sorghen ende rimpelen weder-keeren. Het is van noode dat ghy dan onderdaenich zijt, jae oock teghen uwen danck. Den eenen gheeft u eenen kroes, den anderen eenen back; elck valt lastich op dat hy u schyne lieff te hebben. Alsoo is de liefde oock schaedelijck, ende het ghene dat het alder-allendichste is, wy worden met de diensten ghequetst, daer wy mede verbonden worden. Daer-en-tusschen wast de Vvulpsheydt, ende men ghaet met een lanck vervolch tot een ydelheyt alder leckernyen: de verscheyden spys-draegende schotelen worden ghehoopt, niet alleene om gheten, maer om ghesien te worden. Datmen eet is het minste: al of de ghulsicheyt met de overlastinghe der spyse niet ghenoch en konde overlaeden zijn, soo eten wy oock metter ooghen. By de ouderlinghen is het selve gheweest. *In de Eet-kaemer*, Ghelijck Seneca seyt lib. III. Naturalium Quaestionum,

en zijn zij met de tanden, met den buyck, ende met den mondt niet te vreden; zij zijn oock met de ooghen gulsich. O dwaesen noodt! elck wordt tot de spysen, jae tot de potten verwesen, die aen taefel gheseten is: dit is den waeckenden aerbeydt van Ceres ende Bacchus, den welcken alder-korst is, als hy meest beneersticht wordt. Die van Athenen waeren hier-voor-tydt Bil-loos gheheeten, om dat zij wel scheeps waeren, ende om dat zij, met op de riem-bancken gheduerelijck te sitten, haer billen plat maeckten: wy zijn oock Bil-loos oft emmers platte-billen, maer in de maeltyden, ende door langhe sittinghe ghaen wy Socrates hert-neckighe standicheydt te boven. Alle de SLEMP-FEESTEN zijn met Overdaedt, ende al of zy uyt haer leckernyen niet lecker ghenoch en waeren, zij worden door de lanck-duericheydt noch leckerder ghemaeckt. Het Noen-mael duert tot den nacht, het Avondt-mael tot den daegheraedt; de spyse en vindt gheen ruste, omme verteert te worden. Het is schande, eer met

den slaep bevanghen te worden, dan met dronckenschap: het bedde verwacht zijnen meester droncken, ende laet den selven droncken opstaen; noch de taefel en gheeft soo veel tydt niet; dat zij de satticheydt konnen uytslaepen, ofte den toorn des wyns temmen. Siet, believet ulieden, het schouw-spel des Auondtmaels ende der SLEMP-FEESTEN; aensiet de Gherechten ende met eenen de Taefel-ghasten.

De Gherechten zijn toeghemaeckt tot hooveerdye, ende om ghesien te worden; noch zij en worden niet gheacht, ten zij dat zij de ooghen der Aensienders verheughen, ofte de selve tot nyt verwecken. Hoe sal ick het vervolch der gherechten uytlegghen? Den Overdaedt door het soecken der menigher-hande spysen vermoeyt zijnde, heeft de selve onder een ghemenghelt; ende alsser gheen leckernyen meer te vinden en waeren om by d'ander te voeghen, soo heeft zij d'eene onder d'ander gheroert, ende heeft door der spysen ende sausen over-spel nieuwe taefel-cierselen voortghe-

bracht. Doorsiet alle saecken; het schynt datmen met alle Gherechten eerst beghint te eten. En al oft hun verdrote, dat de schotelen elck bysonders quamen; soo smeten zij de smaecken al by een. Hoordt hierop het oordeel van den Latynschen Philosophe, Epist. XCV. *Men doet in het avondt-mael het ghene dat in den versaedden buyck behoordt ghedaen te worden. Ick verbeyde nu datmen gheten spysen op-brenghen sal*. Ist dat ghy uyt het ghevliech der voghelen waer-segghen wilt; de voghelen worden op-ghebrocht met haere veeren ende vlericken, soo door den reuck, als door de ghedaente hooveerdelijck toe-ghedaen; ende al of het vier niet ghenoch en brande, zij worden met speceryen ghekoockt. Nochtans soudt ghy segghen dat zij leven, ende dat zij op de taefel, niet om gheten te worden, ghevlogen komen, maer om te eten. De sneppen, de quackelen, de veldthoenen zijn ongheluck-biedende vogelen, ende en dienen niet dan tot ghulsicheydt van ghemeyne lieden. Den Pauw selve hier-voor-tydt in Samien, nu in Cimmerien is over-al

de taefel-slaeve; ende qualijck verheught hy nu de ooghen als hy zijnen ooghen-rycken steert ontpluyckende is. Nochtans ontpluyckt hy hem, op datmen onder soo veel brandende lichten, een reghen-boghe-wyse wolcke sien mach; op datmen inden lommer bancken, jae stryden mach. Vvant het Avondt-mael ghelijck eenen strydt is: de spysen dienen voor soldaeten ende legher-slaeghen. Vvy verslaen ende verslocken suycker-beelden. Vvy nemen Steden ende Casteelen in, ende doen de selve te niet. Over-al staeter het fruyt in groote overvloedicheydt, het welcke de Latynen wel *Bellaria* noemen, al of het *à bello*, het welcke by hun oorloghe bediedt, gheseyt wordt. Seer wel tot desen eynde seydt Manilius:

> *Den Overdaedt nu is een oorlogh' vreedt en groot,*
> *Den buyck een vernielingh', end' alder dieren doot.*

Ten lesten al het ghene dat selden ende swaer om kryghen is, is alleene smaeckelijck. Dit is nu de Eerghiericheyt des leckeren honghers,

dat hy niet en kan versaedt worden dan door kostelijcke spysen; jae konde hy noch versaedt worden.

Vvy woonen in het landt daer de Numiden leven
Ons vleesch-huys ghaen wy haelen
Met schaed van Phasis paelen,
Van 'tlandt dat ons voor-tydts 'tghulden vlies heeft ghegheven.

In de plaetse van Arbiter, sal ick als eenen Satyricus op onse sotticheydt spreken:

'Tghevoghelte dat ons ghebracht wordt uyt Afryck,
Oft uyt het Colchen-landt is ons alleen aenstaende,
Om dat is quaet ghekryschs. De ghans wit veder-ryck,
De pluym-vernieuwend' eynd' is ons nu teghen-ghaende,
Als wesende ghemeyn. Den Scarus die uyt 'tlest
Des werelts wordt ghesteypt, en al dat door schip-braecken
Vyt rouwe rotsen komt. dunckt ons nu alderbest.
Van al dat wordt ghesocht, wy alleen groot werck maecken.

Iae het moet onbekent wesen datmen op taefel brenght. Ende alsoo en vindt den mondt noch niet, door de leckernyen verflaut zijnde, door het welcke zijnen lust soude moghen verweckt worden. Al het ghene dat uyt de keuken komt, is vremt oft door aff-komste, oft door bereydinghe, oft door dese beyde: inder voeghen, ist dat ghy u schaemt te vraeghen wat spyse het is, dat ghy bedwonghen wordt te vraeghen hoemense eten moet. In soo grooten ende verscheyden Overdaedt, soo begheert de Gulsicheydt oock verwen, ende de spysen worden veracht, ten zij datse met goudt, silver, ende vermillon ghepleckt worden. COMVS is doende het ghene Lucullus ofte Trimalcio noyt inden sin en quam, als wesende ouder dan zij beyde. Maer ick bidde u, waertoe dient alle dese sorghe, ende alle desen kost? *Vvat noodt zijn* (ghelijck Seneca schryft inde vertroostinghe tot Helviam) *soo veel buyck-dienende konsten? wat noodt soo veel koop-manschappen? wat noodt is de bederffenisse der waranden? wat noodt is der diepten ondersoeckinghe?*

Over-al licht den kost die de milde Natuere in alle plaetsen ghestelt heeft. Maer dit ghaen zij al blindelinghe voor-by, en reysen door alle Landen, schepen over alle Zeen, ende daer zij met kleyne moeyte den hongher blusschen konnen, zijn den selven met grooten aerbeydt terghende. O ydel, ô boose menschen! Vvant alle dese saecken die met soo grooten kost ghesocht, met soo grooten sorghvuldicheydt toeghemaeckt zijn, wat hebben zij beters dan een ghemeyn gherechte? Sy komen in den buyck als in eenen poel, ende worden, gheten zijnde, met de selve vuylicheydt bevanghen. *Vvilt ghy der spysen wellusticheyt versmaeden? aensiet den uytghanck*. Iae wilt ghy de Eerghiericheyt der spysen versmaeden,

Aensiet de Gasten, ende het belacchelijck in-stel van Canopismus. Het is de stemme vanden Romeynschen wysen, in den boeck van het saelich leven: *Haerlieder lichaem wordt ghetercht door saechte ende soete wermheden; ende op dat daer-en-tusschen den neuse niet leech en zij, de plaetse selve wordt beroockt met menigher-hande reucken, inde welcke men den Overdaedt is vierende*. De wasschinghe dan, en is sonder saechticheydt

niet; ende op dat ghy weten moecht datmen oock de vuylicheydt acht, heeft COMVS sap ghevonden dat beter dan waeter is; daer Pindarus nochtans seydt, dat het waeter het beste is. Hy heeft uyt de bloemen sap ghedouwen, om te wasschen. De fonteynen zijn veracht, om dat zij sonder reuck zijn; ende met de welcke, door de saelighe leeringhe der *Natuere* de menschen hier-voor- tydts haeren dorst pleghen te verslaen, veronweerdighen zij hun de vuylicheydt mede aff te wasschen. Ghaet henen nu Cimmerissche inwoonders, ende stelt de Goddinnen der spyse ende drancx eenen autaer: alsoo ismen naer de wet van COMVS levende. Den eersten ende meesten strydt is van de plaetse te nemen. Elck weyghert de plaetse, op dat hyse kryghen mach: hy is Sebaer, ghesettelijck, heuschelijck aensittende, op dat hy met gheheel ander ghesteltenisse opstae. Den ampt des snyders maeckt oock gheschil, ende hy wordt ghesocht die het maechdelijck Avondt-mael niet sonder lusticheydt en ontghinne, op dat

het ghene hooveerdelijck bereydt is, niet sonder hooveerdye te niet en ghae,

Vvant ten is gheen kleyn saeck hoe ghy de vette hinnen,
Oft oock met wat ghesny den haese sult ontginnen.

Daer is dan konste van noode, ende een gheleerde handt: de welcke ghelijck de sommighe gau ende met hooveerdye abel hebben, soo zijnder oock sommighe die de selve styboorich hebben: op dat zij gheen schande en behaelen, soo dat zij liever hebben niet te proeven, dan te snyden. Alsoo blyvender sommighe spysen ongheraeckt, ende ontvlieden de wonde, om korts door de knechten-handen gheschonden te worden. Dit zijn de handelinghen, de welcke elck met zijne ryck-dommen onderhoudt, die in zijne ghebreken wilt uyt-steken, ende alle de saelicheydt der eere ende des levens in den Overdaedt stellende is.

Hier-mede sweegh Tabutius, ende al of hy noch stoffe ghesocht hadde om te spreken; heeft ons ghe-

boden dat wy wel rypelijck overlegghen souden het ghene hy gheseyt hadde, ende lustet ons, dat wy een weynich wandelen souden. Hy is op-ghestaen, ende ons beyden met een stant-vasticheydt leydende, beloofde ons een langher reden. Vvy hadden nu een toe-veel reysen de kaemer over ende weder gheghaen, alsser eenen wacker gheworden is van de ghene die daer slaepende waeren, ende beroert zijnde om dat het licht uytghinck, is daer-toe gheloopen, en heeft de vliedende vlammen door in-ghieten der olie weder-roepen. Alsoo is op eenen ooghen-blick den nacht wegh-ghedreven. Maer hy, al oft hy maer een luttel gheslaepen en hadde, heeft wederom wel vastelijck beghonst te roncken. Met het vernieuwen des lichts dan, isser bequaemheyt gheweest van het spreken te vernieuwen: maer alsoo wy onse ooren ende verstant oprechten, ende het beghin des redens beleefdelijck vereeren; siet Eupantus, die niet alleene onsen ghemeynen vriendt en was, maer selve onse siele, komt wel dap-

perlijck op ons toe, sleypende zijnen mantel, hy was met een deucht-blyckende verwe lustelijck begaeft. Hy bereyde hem om te spreken: maer Tabutius hem de woorden ontnemende, Vvel hoe, seyde hy, verlaet ghy aldus de wellusticheydt ende ghenuchte van COMVS? waer is uwen taefel-krans, waerom en belommert ghy u aenschyn niet, het welcke door een vlamme viers schynt ghequetst te zijn? Iae, seyde Eupantus, ick soude segghen door groote schaemte ende gramschap, waert saecke dat ghy my dese ghemoedt-veranderinghe toeliet. Het is een onverdraeghelijcke saecke datmen door spel ghetercht wordt. Ghy weet wie my hier ghebrocht heeft: ick en hebbe COMVM niet ghevonden, maer spottinghe, jae vuyle scheldinghe. Den lacchenden Lachter heeft zijn droncken fenyn gheschoten. Alsoo veel tonghen alsser waeren, soo veel wonden; de woorden waeren lit-teeckenen, die eenen Cynicus qualijck soude konnen voorby laeten ghaen. Met desen pynelijcken wille-kom

ben ick ontfanghen gheweest, (ende seer straf onthaelt) oock als ick niet en wist dat ick ghesondicht hadde. Ick vraeghde dan naer myn misdaet. Men seyde dat ick de Taefel-vreucht met tweeder-leye boosheydt over-treden hadde. Tabutius my schier bedwinghende, ende met wat boosheydt? seyde hy. Met de selve seyde, Eupantus, de welcke ghy my, ô spruyte der waerachtighe Vvysheydt ende Deucht, gheleerdt hebt heylichlijck te onderhouden: met Maeticheydt ende Swyghentheydt. O my ellendich mensche! Ick hebbe ghespaerich gheweest, soo over het spreken, als over de spyse; ende ick hebbe ghesondicht: ende myne reden bedwinghende, hebbe ick swyghende gheseten; ende ick ben voor Leer-jonghen der Pythagorisschc strenghicheydt berispt, ende met de alder-dertelste pylen der snaeteringhe door-schoten gheweest. Tabutius dese woorden op-nemende, Dit is voorwaer een ellendighe saecke, seyde hy, dat ghy sondicht, om dat ghy niet en sondicht: dat

ghy voor lachter-weerdich aensien wordt, om dat ghy met eenen bequaemen toom uwe tonghe zijt breydelende, *Ende dat ghy de woorden* (ick sal met Apulejus spreken) *die de Poëten vlieghende heeten, haere vleughelen neemt, ende de selve tusschen de vestenen der witte tanden inde banden leght*. Maer en schaemt u nu oock niet, en laetet u niet leet wesen, dat ghy onder de vuyle snackerkens ghesweghen hebt. Hy houdt hem als eenen ghoeden Philosophe toebehoordt, die door zijn stil-swyghentheydt de veel-sprekentheydt van andere is berispende. Vvant ghelijck eertydts de Griecken pleghen te segghen,

'Tgheschiedt dickwils dat aensien koen
Veel scherper straft, als woorden doen.

Hier-toe, seyde Eupantus, dat hem vande alder-hooveerdichste sottebolle Hespaeus, als van eenen dullen Borgher-meester den ban bereydt was: waerom hy het selve voor-komen wilde, ende dien nacht vertrecken; op dat hy niet en soude schynen uytghesmeten te wesen, maer uyt zijnen eyghenen wille weghgheghaen te zijn: seg-

ghende dat in het Cimmerien-ryck het leven sonder slavernye der wellusticheydt niet en was; jae datter gheen leven en was als van een eeuwighe duysterheyt belegert zijnde. Als hy dit gheseyt hadde, soo vraeghde hy naer zijnen ghetrouwen vriendt PYLADES. Hebt ghy hem ghesien, seyde hy, O Tabuti? want men seydt dat hy in dit Nacht-hoff oock dolende is; maer hy sal eenich ongheluck vinden, ten sy dat hy hem wachte, ende teenemael hem vertrecke in het schoon sonne-landt. Aenghaende uwen mede-broeder, seyde Tabutius, en wilt niet vreesen: hy heeft hem ghewacht, hy heeft hem wegh-ghemaeckt. Ende wy staen oock op de selve reyse. Ghaet ghy gheluckelijck vooren: wy sullen volghen. Dit gheseyt zijnde, is hy, oorloff nemende, door des hoffs achter-deure sonder veel verbeydens wegh-ghegaen. Als-dan Tabutius al wandelende het ongheluck van Eupantus overlegghende, heeft wederom aldus beghonst te spreken.

Onder de voorneemste ghebre-

ken der maeltyden is het onnuttich klappen, met de meeste schaede vande waerachtige ende eerelijcke vrolijckheydt: maer het is soo verre komen, dat het voor deucht ghehouden wordt. Het veel-spreken heeft het wel-spreken ten onder ghebrocht. Ist dat wyt ondersoecken de COMVS-FEESTEN zijn door den wyn lekende, ende door het onnuttich spreken vloeyende; de Cimmerianen zijn haer tongh-sieckte door den wyn verweckende, zij zijn de maeticheydt bannende, om dat zij spreken souden. Maer wat redenen worden daer voortghebracht? Daer en wort niet treffelijckx, niet wysselijckx, niet fraeys gheseydt: ende de Onvoorsichticheyt t'saemen met de onschaemelheyt zijn de woorden met eenen beroerden sin, uyt den steylen mondt wentelende. Dit is het ghebreck des wyns, dat ghy niet en voor-peyst wat ghy seght; dat ghy uytbolt het ghene u inden mondt gheboren is. *Vvant het ghene dat den nuchteren mensche in het herte draeght, dat draeght den droncken mensche op zijn tonghe*. Ghelijckmen seydt:

Des dronckaerts sotten mondt,
Opent den nuchtren gront.

De natte tonghe dan, is veel-woorden-drachtich, jae veel-woorden-quistich; de welcke ydel, verstandeloos, ende onnut zijn; die de nuchter ende treffelijcke ooren niet en verdraeghen. Vvat wonder ist? ghelijck de beecxkens, die van den slach-reghen snel-loopende ende slyck-draeghende zijn, alle vuylicheydt met haer nemen: alsoo treckt oock de reden haere vuylicheyt vanden wyn. Ghelijck elckx herte is, soo is oock elckx reden; maer is door den wyn-brant uytbroedende. Den eenen raest van koop-manschap, recht-gheschillen, ryckdommen; den anderen van wellusticheden, ende vleesschelijcke begheerelijckheden; den derden van hooveerdye, ende opgheblaesen verwaentheydt. De Sebaerheyt, de Een-voudicheyt, de Aermoede, ende de Vvysheyt, die der ghebreken vyandt is, worden deerelijck ghehandelt. Al het ghene dat yemant ghedaen, gheseyt, ghepyest heeft, wordt over taefel, als in een recht-saele ondersocht, ende als

dese droncke toesienders de beenen ghenoch gheknaecht hebben, gaen zij eens anders naeme knaeghen; die in hun rekeninghe selve ghemist hebben, maecken de rekeninghe van ander. Hoe veel dat elck verteert, hoe veel elck weet, is dese bekommerde volckx wysheydt, sorghvuldelijck rekenende; soo dat den ghenen die het goedt ghevoelen beminnende is, onder het ghebodt des ghelts schynt te staen, ende dat hy door het ghemeyn noodtgheval der gheleerdtheydt onder de rycke schuylen moet. Daer zijnder waerachtelijck die, als zij buyten het gheldt niet en achten, ende buyten hun selven alle andere versmaeden; van alle goede leeringhen als van vuylicheydt de walghe hebben; want zij soo gheleerdt zijn, dat zij gheleerdtheydt versmaeden konnen.

En nochtans wisten zy datmen haer goedt ghebreck heeft,
Zij en begheeren niet dat wy-lien yet vermoghen
Door ons selfs goedt of macht, maer datmen gheheel leeft

Met groot' ootmoedicheydt onder haer macht gheboghen.

Iae den aerbeydt des verstandts en ontvliet dese fenynighe beten niet. Schryft ghy eenen brieff, men begheert een Oratie: maeckt ghy een Oratie, men begheert een Historie: hebt ghy een Historie gheschreven: zij is kouwelijck ende met ly-liefde gheschreven. Die selve niet, of luttel schryven, eysschen wel en straffelijck sassem ende groote boecken, eenen Bybel, ende eenen gheheelen boeck-winckel.

En acht niet hoe veel elck, maer wel wat elck is schryvende:
De grootheydt gheeft ghetuygh des aerbeydts, maer t'ghewicht
Is teecken des verstandts: meer loff in 'tghene licht
Dat uyt den gheest, dan dat uyt aerebeydt is dryvende.

Ick antwoordende, Rechtelijck hebt ghy ghesproken, seyde ick, Tabuti, ende dese schande is onlanckx myne *Philotesien* toegheschreuen, ende haer kleynheydt is haer verweten gheweest; welcken boeck ick nochtans, om het in-houdt groot achte;

ende ick meyne dat hy om de kortheydt, scherp-sinnicheydt, jae om de nieuwicheyt verdient ghepresen te zijn. Vvant ick sal met een kort-ghebonden reden voort-spreken.

Vvat isser meerder doch dan vriendtschap en trouw gonstich?
Mannen door vriendtschap groot en trouw heb ick gheschreven,
Die van het beste slyck Prometheus seer constich
Met zijn hulpsaeme handt de werelt heeft ghegheven,
Vviens naemen noyt en sal te niete doen de doodt.
De Ionckheydt hebbe ick oock door Trouw en Liefde jeuchdich
Beschreven: Ionckheydt die den gheest en ghemoedt groot
Veredelt, en opvoet tot Mannen eel en deughdich.

Ist saecke nochtans dat de Ionckheyt tot de deucht door sassemheyt ende groot ghetal der boecken kan ghement worden, ick hebbe misschien oock de macht om het selfste te doen. Alle het verstandt, al het schryf-ghebruyck, alle de gheleertheydt die ick hebbe, sal ick by een

brenghen, om het Vader-landt toe te eyghenen. Ick sal groot profyt doen, ist datter eenighe door myne leydinghe voort-komen. Ende waer gaen ick henen? tot treffelijcke, onwyckelijcke saecken, tot de wysheydt selve ende de deucht: maer door uwe voordaedt ende onderwysinghe, Iae, jae, seyde Tabutius; op dat ghy groot zijt daer niemandt kleyn en is. Het is een schoon werck der leeringhen, alsser iemandt zijn leven ende seden tot voor-daedt is brenghende: alsser ghelesen wordt, niet het ghene hy schryvende is, maer het ghene hy doende is. Het is prysselijcker goedt te wesen, dan gheleerdt: alsoo ist oock prysselijcker de siele, dan het verstandt te vervoorderen. Niemandt en is met de blomme te vreden, elck soeckt de vrucht: de Gheleerdtheydt heeft de blomme, de wysheydt heeft de vrucht:

Vvys en verstandich is den man,
Alleen die nutte saecken kan:

jae die de selve leerende ende schryvende is. Maer wy worden ghemeynelijck door het schyn der onnut-

telijcke sorghvuldicheden bedroghen; wy soecken het licht inde schaduwe, het kruydt op de rotse; ende om ons leven te stellen, houden wy ons in des levens toerustinghe alleenelijck bekommert. Vvat is de gheleerdtheydt, is zij maer gheleerdtheydt? Vvat is eenen hooghen ende loover-duysteren boom, ist dat hy onvruchtbaer is? Al het ghene dat alleene de ghenuchte bybrenght, is onnuttich, ofte schaedelijck.

Maer nu hebben wy ghenoch ghewandelt; laet ons ghaen sitten, ende weder-keeren tot ons verlaeten reden. Als wy gheseten waeren, De maeltydt, seyde Tabutius, is een saey-plaetse vanden over-al-uytstortenden lachter: inde welcke elckx handelinghe van leven, soo wel der ghoede, als der quaede beschuldicht wordt. Desen heeft banckeroet ghespeeldt, dien heeft zijn erff-ghoedt verdaen, den ghenen heeft zijn eere verloren. Elck versierdt ofte ontdeckt eens anders ghebreken; maer met een nieuw ghebreck, jae met eenen nieu-

wen lachter. Isser iemandt rycke, hy ist gheworden met vreckheydt ende boosheydt; isser iemant groot, hy ist gheworden door eer-gierichеydt. Iae de aermoede selve en is niet wonde-vry. Ghy soudt meynen dat zij alleene goedt en onberispelijck zijn, die soo wel berispen konnen. Ende ofter ten minsten de redenen noch onderscheyden waeren, ende de oordeelen by tyde ghegheven wierden! Nu roepen, roeren, ende werren zij bynaer tot kyvens ende schildens toe,

Ghy hoordt een groot gheruys
Over-all in het huys,
En in de breede saelen
Hoort ghy verwerde taelen.

Het minste ghebreck datter in het onnut spreken is, is het spreken. De vrouwe snaetert oock, jae het kindt; ende veelderhande woorden zijn cruys-wys strydende. Ghelijckerwys de boomen door eenen hertneckighen wint bevochten zijnde, een werrende ruysschinghe der tacken ende looveren van haer zijn ghevende: alsoo doet oock elck mensche, die by drancke is, inde

maeltydt. Die selve niet wys en is, hoe sal hy wysselijck spreken? Vvant ghelijckerwys alsser veel lichten lichtende zijn, de schaduwen der saecken bleeck worden: alsoo versterft oock het proffyt des redens, alsser veel sprekende zijn. Ist dat ghy myn ghewoonte weten wilt, ick mach my te rechte desen loff met Plautynschen Periplectomenes toe-schryven,

> *Ick en ben niemandts reden stout'lijck brekende,*
> *Ick en ben niemandt over taefel lettende,*
> *Den Keer die my toe-comt ben ick vervolghende,*
> *En als het spreken iemandt is toe-comende,*
> *Soo ben ick oock op mynen Keer stil-swyghende.*

Met welckc maeticheydt ick van goede rechters (hoordt Appulejum in Floridis) *niet min den loff van bequaeme stil-swyghentheydt, dan den prys des bequaeme redens vercreghen en hebbe*. Homerus, naer het schryven van Plutarchus, *Leyt den wel-sprekenden Vlysses seer groote stil-swyghentheydt toe*: op dat hy thoonen soude, dat de wel-sprekentheyt som-wylen met ballinckschap

der stemme behoordt bedwonghen te worden. Ick haete dan de maeltydt, inde welcke, als het spreken teghen goede seden is strydende, men nochtans sonder berispinghe niet swyghen en kan. Ende het is teghen de goede seden te willen spreken, daer niemant en swyght. Ghelyker-wys den ghenen die aen het gheruysch des waters op de Cither speelt, al zijnen aerbeydt ende gheluydt is verliesende: alsoo oock den ghenen die eenighe loffelijcke ende hoor-weerdighe redenen beghint onder de onnutte raesers. Onder de ruytende swaluwen en wort den sanck des Nachte-ghaels niet ghehoordt: alsoo oock onder de onwetende basserkens ghaet de kracht der wysheydt ende wel-sprekentheyt verloren. Daer alsulck volcxken is, spreeckt hy alder-best, die swyght. Dit is dan de misdaedt van Eupantus gheweest, HY HEEFT GHESVVEGHEN; dat is, wilt ghyt nauwe ondersoecken, hy heeft maetich, jae zijn selfs over maeltydt gheweest, noch hy en heeft door den wyn-vloedt het verstandt

uyt zijnen stoel niet ghesmeten. Het ghene dat den wysen tot loff uytleyt, dat legghen de Cimmerissche wetten tot schande uyt. Nu hebbe ick gheseydt, dat het onnut spreken uyt de dronckenschap zijnen oorspronck neemt; jae de tonghen der sommighe moeten met den wyn beghoten worden eer zij klappen konnen: niet anders dan de moesels oft orghelen die eerst met den windt, als met een siele moeten levende ghemaeckt worden, eer zij gheluydt gheven. Alsoo zijn zij wel-sprekende, dat is zij zijn veel-klappende ende niet onthoudende, ghelijck de klinckende vaeten. Seer wel sprack Bias, den welcken, als hem in eenen mael-tydt verweten was, dat hy sot was, om dat hy sweegh, antwoorde: *Ende wat sot isser ter werelt die onder het drincken swyghen kan?* Hier-by voeghe ick de antwoorde van Zeno (al ist dat de sommighe hem oock het voor-gaende zijn toe-schryvende,) ick voeght hier-by, segghe ick, als tot grooten loff ende bescherminghe der stil-swyghendtheydt, soo het selve

Plutarchus beschreven heeft. Daer was tot Athenen iemandt, den welcken sommighe ghesanten te ghaste hebbende, heeft daer oock eenighe Philosophen toe-geroepen. Als daer nu elck sprekende, ende uyt den kelder der wysheydt, omme soo te segghen, de Fruyt-gherechten reyckende was, Zeno was alleen swyghende. De ghesanten hun verwonderende van dit swyghen, hebben den man beleefdelijck aen-ghesproken, ende hem eenen dronck brenghende, hebben ghevraecht: *Ende wat sullen wy den Koninck van u segghen, Zeno? Niet anders* (seyde hy) *dan datter eenen oude man t' Athenen is die over maeltydt swyghen kan.* O loffelijcke antwoorde! ô wel-sprekende stil-swyghentheydt! Laet ons dit naer-volghen. Maer laet ons dese sattericken, dese sinneloose langhe-tonghen versmaeden, die den Stoïsschen naeme, dat is den naeme des swyghens, zijn verachtende. *Vvant de stil-swyghentheydt* (ick salt uyt Plutarcho in een trecken) *is ghelijck een diepe, heymelijcke, ende maetighe saecke: maer de dronckenschap is onnutsprekich, als wesende sonder raedt ofte voor-*

sichticheydt, ende daerom is zij gheluyt-ghevich. De Philosophen willende de Dronckenschap beschryven, segghen dat zij een onnutspreken inden wyn is: waer-uyt volght dat het drincken onberispelijck is, ist datmen swyght. Maer het onnut Klappen brenght den wyndranck de dronckenschap toe . Vvant den droncken mensche raest onder den dranck; den Klappaert alomme, op de maerct, op het thooneel, al wandelende, des daechs, des nachts: draecht hy voor de siecken sorghe, hy is swaerder dan de sieckte selve: t'schepe waerende, is hy elck prysende, datmer de walghe aff cryght. Nu siet ghylieden hoe heylich, jae hoe noodt-saeckelijck dat het swyghen is; ist datter iemandt van ulieden onder soo veel vuylicheden der maeltyden de hoocheydt zijns verstandts onghequetst bewaeren wilt. Eupantus heeft het ghedaen. Ende het is oock noodt-saeckelijck datter onder soo veel ghasten iemant is, die hoore: niemant en kan hooren, ten zij dat hy swyghe. De langhe-tonghen en willen niemandt hooren, want zij altoos spreken, ende dit is het eerste ghebreck van het onnut spreken, dat zij niemandt hooren en willen. Ick en begheere nochtans

niet dat het vroolijck t'saemen-sitten stom zij. Het spreken is over taefel verheughelijck, maer soo het met Maetighe, met Vveynighe, ende met Ghelijcke persoonen gheschiedende is. Maer in de overdaedighe Mael-tyden, wat isser anders dan DRONCKENSCHAP, MENICHTE, VERSCHEYDENHEYDT? Ick bidde ulieden wilt dit al aensien.

Soo dan, ten zij datmen tot de DRONCKENSCHAP drinckt, soo en wordt gheene maeltydt voor kostelijckende vroolijck ghehouden. Te weten, op datmen sonder schaemte soude moghen den Nar spelen. Dit zijn de gulde woorden van Seneca, Epistola LXXXIII. *De Dronckenschap ontsteeckt ende ontdeckt alle ghebreken; de schaemte, die der sonden vyandt is, neemt zij wegh. Vvanter veel meer door schaemte van sondighen, dan door ghoeden wille van verboden saecken hun zijn onthoudende.* Maer laet ons vande selve strenghe wysheydt onse volle berispinghe nemen: *Als de overdaedighe kracht des wyns het ghemoedt beseten heeft, is al het schuylende quaet op-komende. De Dronckenschap en*

maeckt de ghebreken niet, maer is de selve verlenghende. Iae zij maeckt ende vermeerdert de selve. Als-dan en verbeydt den onkuysschen mensche niet tot dat hy inde kaemer is, maer gheeft zijne vleesschelijcke begheerelijckheden alsoo veel toe, als zij eysschende zijn: als-dan bekent ende verkondicht den onbeschaemden zijne sieckte: als-dan en onthoudt den dertelen noch handt, noch tonghe: de hooveerdicheydt des verwaenden, de vreedtheydt des bloedt-ghierighen, den quaet-willicheydt des nydighen mensche is wassende: alle ghebreck wordt ontdeckt, ende komt ten voor-schyne. Dunckt ulieden dat het ghebreck der dertele Dronckenschap ghenoch verthoont is? Aldus ismen naer de ghemeyne handelinghen, jae naer de wetten levende, ende wy klemmen met de potten als met trappen tot dese alder-dwaeste dulheydt. Dit zijn de Feesten van Bacchus: inde welcke de ghasten Bacchus-ghesworenen zijn. Den eenen drinckt op de ghesontheydt, den anderen op het lanck-leven, den derden op het gheluck. Elck thoondt dat hy eenen back-vriendt is: ten zij dat ghy drinckt, ghy verbelght de Goden, oock mede

de Vrienden. Die u voor-drinckt, is u door zijn voor-daet dwinghende: noch ghy en kont eens anders ghesontheydt niet wel toeghedaen zijn, ten zij dat ghy de uwe zijt versmoorende. Alsoo zijn de COMUS-GASTEN een sotheydt ende dwaesheydt aen-nemende, ende het schynt dat zij altoos droncken zijn. *Dat dese ghedaente des dronckenschap een toeveel daeghen duerde*, seyt Seneca Epistola LXXXIII. *sout ghy niet twyfelen oft alsulck eenen mensch dul waere? Nu en is zij niet minder, maer wel corter.* Seker, op dat ick zijne woorden ghebruycke, *de lanckduerende dronckenschappen maecken het ghemoedt vreedt. Vvant als zij dickwils haers selfs niet en zijn, is de ghewoonte der dulheydt duerende, ende de ghebreken die met den wyn opghenomen zijn, en zijn sonder den selven haere cracht niet verliesende* Alsoo ist, met den wyn nemen zij de ghebreken aen, maer zij zijn de selve voedende, ende zij pleghen nacht ende dach aen taefel te blyven, op dat de maetighe dulheyt der bedorven *Natuere* de dronckenschap ontschuldighen soude. Van het beghinsel des maeltydts en doetmen anders niet, noch de koste-

lijcke spysen en schynen daer niet ghestelt te zijn om den hongher te blusschen, maer om den selven te terghen; op dat ghy uwen dorst tot alle droncken verscherpen soudt, ende sonder ophouden drincken. En op datter gheen guychelinghe ghebreken en soude, soo maeckt den Bras-heere een ghedaente des hemels, ende is de Eeuwicheyt instampende. De kroesen, backen, schaelen, staen daer ghelijck blinckende sterren, gheheel de taefel door ghestroeyt zijnde, sonder eenighen reghel ofte oorden. Het schynt, ghelijck Homerus seydt, dat ghy siet,

De Dochters van Atlas,
Den Seven-sterren dans;
Hier-by de Soechskens ras,
Schip-droeven reghen-glans;
Orion stout beroemt;
En oock den Noortschen Beer,
Diemen den Vvaeghen noempt,
Met zijnen corten Keer.

Daer-naer zijn die glaesen, silvere ende goude wandeleerkens, naer de goede taefel-ghewoonte, rinck-wys rondt-omme ghaende, het welcke den wysen selve (neemt die ghy

wilt uyt de Cynissche maetighe schole) ofte die hem des wysheydts oeffenaer houdt, niet en soude konnen wederstaen. men moet drincken, ende op dat het blycken soude datmen ghedroncken heeft, soo moetmen klappen ende raesen. Die nu zijn sorghe achter rugghe ghestelt heeft, ende wel sattekens is, die moet dese woordekens dickwils verhaelen, ICK WILLE, ICK WILLE SOT ZYN. Maer laet my nu oock met dichten my wat te buyten ghaen, op dat ick dese droncke dulheydt uyt-drucke.

Vvat een vremdt gheveert is de dulle taefel-vreught,
Als hem der dronckaerdts hoop soo mildelijck verheught,
En heele nachten drinckt! de spys' en taefels leken,
Gheterchde Bacchus kracht zij met het suycker breken,
De dronckenschap dan elck, die gheestich is, aenstaet,
De wyn-vreucht over-al met aerebeydt voortgaet:
Elck de ghesontheydt brenght met wyn-schuym overdreven.

Steeckt ghy uw' handen voordts, siet uwen vriendt u gheven
Met zijn wyn-bevend' handt den Herculisschen pot;
Met zijnen seever-mondt van drincken sat en sot,
Die liefde die hy draeght gaet hy u openbaeren.
Hei vriendt, vriendt-loosen vriendt! hy begheert hem te paeren
In vriendtschap licht te niet: het vier in 'twelck hy brandt,
Is dobbel en gheveynst, 'tis eenen Grieckxschen brandt,
En wordt met Bacchus nat en Ceres onderhouwen;
Brandt die versterven sal, ghelijckmen siet verflouwen
De blommen inden herft: want 'tghene van weeck saet
Voort-komt, noyt langhen tydt in zijne jeucht en staet.
Maer weest ghy onderdaen, en als twee ghoed herberghen,
Doet op hert en ghemoedt, om dees liefde te berghen,
Soo langh' als Bacchus duerdt. Vveest weest nu onderdaen,
En versmoort uwe siel, laetse ten onder ghaen,
Vermant door kroesen diep. Oock moet ghy

recht uyt-spreken,
En alle schaemte bloo moet ghy vry-moedich breken.
Die hier niet wys en is, die wordt voor wys gheacht.
Spoelt met den wyn het hert, wilt tammen Bacchus cracht
Met traenen zout; dat is, drinckt dat u leken d'ooghen:
Vvant men siet Bacchum self door den dorst oock verdrooghen;
Men siet dat hy oock drinckt, en self ghedroncken wordt,
Als hy het lichaem swack der gasten is in-kruypende,
En in het rycke kranck des dulheydts is in-sluypende.
Noch en ist niet ghenoch, ten zij ghy uwen maet
Ghelijckelijck ghewont verwint en neder-slaet;
Ten zij ghy eenen prys van drincken zijt op-hanghende,
Die hy wint, die den dranck in het lest' is bevanghende.

De Cimmerissche drincken tot singhens, kussens, jae tot tuysschens toe. ten is hier-mede noch niet ghenoch dat zij door wetten iemandt tot dronckenschap dwinghen, zij willen het selve oock door het lot

doen, ende als zy den kroes tot den gronde toe uyt-ghedroncken hebben, keeren zij hem, ende die den teerelinck wysende is, is ghehouden te drincken. Maer als 'tgeschiet dat de vrouwen tusschen de mans sitten, is elck met den wyn kussende, jae met den wyn ripsemende: het schynt dat de kuskens oock ghesopen worden. Vvat isser vanden sanck? hy wordt veracht, ten zij dat ghy de wewelijcke stemme met den dans versaemt, ende rinck-wys met uwe ende der ander gasten aermen al sittende, danssende zijt. Teenemael is dese vrolijckheyt met schaede des verstandts; ende voor-waer ten zij dat ghy al vou-beenende van de taefel ghaet, het schynt dat ghy niet wel ende vriendelijck ontfanghen en zijt. Iae ten zij dat ghy al swanselende daerhenen komt: want dit sommighe voor een ghewoonte hebben, dat zij van smorghens beghinnen te drincken, ende den dach (ist dat alsulcke eenighen dach hebben) met de dronckenschap zijn ontghinnende. Als zij ontwaecken hebben zij dorst, noch zij en kon-

nen den noen niet verwachten. De maeghe is door den wyn brandende, als zij noch sonder spyse is, ende verteert de spyse die zij nemen sal. Maer dat dit oock een sieckte der Romeynen gheweest is, gheeft Seneca te kennen, Epist. CXXII. *Dunckt u niet dat alsulcke menschen teghen Natuere leven, die nuchter drincken, die den wyn ontfanghen in ydel aderen, ende tot de spyse droncken weder-keeren? Dit is nochtans een ghemeyn ghebreck der Ionghers, die hun macht zijn oeffenende, op dat zij het sweet souden uyt-dryven dat zij door veel drinckens op-gheroert hebben. Het is ghemeyne datmen naer het noenmael ofte avondt-mael drinckende is: dit doen de Boeren-huysmannen, ende die niet en weten wat oprechte ghenuchte is. Den wyn verheught die in de spyse niet en is swemmende, die vryelijck tot de zenuwen door-gaet: die dronckenschap is heughelijck, die in een ydel plaetse komt* Iae die dronckenschap is heughelijck die lanck-duerende is; die den nacht ende den dach niet en is onderscheydende. Maer de Cimmerissche en zijn niet alleen Cimmerissche; COMVS heeft in onse landen oock van zijn volck ghesonden. Vvy zijn dan licht-minnaers, wy ver-

smaeden den dach, en al oft het heughelijcker waer het licht inde duysterheydt te ghebruycken, soo sitten wy den nacht over in onse avondt-maelen. Vvat wil ick segghen? De wel-daedt der Natuere achten wy luttel: wy hebben liever eenen dach te maecken, dan den selven te ontfanghen, ende wy achten de tortsen meer dan de sonne. Maer wat isser aff? wy mis-bruycken den nacht, op dat wy den dach verliesen souden: ende als den slaep-tydt tot waecken gheschickt wordt, soo verliesen wy de uren des daechs door den slaep. Het lust my door de woorden vanden Stoïcus, dit ghebreck te berispen: *Daer zijnder die den ampt des daechs ende des nachts verwerrende zijn; noch zij en doen niet eer de ooghen open, die door de voordaechsche dronckenschap beswaert zijn, oft den nacht en komt aen. Ghelijck-men seydt dat het leven vande ghene is, die de Natuere (naer het segghen van Virgilius) over de ander syde des werelts onder onse voeten ghestelt heeft,*

> Als ons de sonne groet met haer besweete peerden,
> Dan de nacht-sterre root hun verthoont opder aerden.

Alsulckx en is het Landt niet, maer het leven van dese menschen. Inde selve stadt zijn sommighe teghen-voetighe menschen, die naer het segghen van M. Cato, noyt de sonne en hebben sien op-ghaen oft onder-ghaen. Meynt ghy dat dese weten hoe-men leven moet, die niet en weten wanneer-men leven moet? Ende dese vreesen de doodt, inde welcke zij haer levende beghraeven hebben; soo ongheluck-bediedich, als de nacht-voghelen zijn. Al ist dat zij in wyn ende kostelijcke salvinghen haere duysterheydt over-brenghen, al ist dat zij onder de lecker gherechten op verscheyde handelinghen toe-ghemaeckt, gheheel den boosen waeck-tydt verslytende zijn; zij en maecken gheen ghoede chiere, maer houden haer uytvaert. Vvaerachtelijck, waerachtelijck, het is alsoo. Als zij den slaep vlieden, soo nemen zij de doot aen, ende worden in den wyn beghraeven. Laet ons van dese COMUS-FEESTEN spreken. Is dit niet een oprechte uyt-beeldinghe des uytvaerts? Men siet den mensche als een ghevoel-loos lichaem; alle dien hoop der vaeten ende spysen schynt een brandt-huys der dooden te zijn; het bedde, is als een graff. Vvat gheven de ontsteken tortsen ende toe-

roepende stemmen anders te kennen, dan dat den man zijn leven gheeyndt heeft? Iae hy heeft zijn leven gheeyndt, op dat hy verrysen soude, ende insghelijckx wederom daeghelijckx sterven. Ende door wat doot? Aenhoordt (ick sal den Philosophe als eenen dronckaerdt brenghen) door de doot van Pythagoras, om dat alsulck eenen van eenen mensch in een beeste verandert, ende dat nochtans, sonder dat de siele van plaetse verandert: jae door de doot van eenen Stoïcus; want hy tot zijns selfs doot handt-daedich is, ende hy versmoort de reden, die in goedtheydt het leven selve te boven gaet. Ende soo veel is hy teghen zij selven te vreeder, om dat hy dickwils sterft; want het ghene dat de Natuere eens doet, dat doet hy dickwils, jae sonder op-houden. Nu wordt het oock voor fraey ghehouden, datmen in de maeltydt dickwils her-boren wordt, ende daer zijn macht her-haelt; ende als den onwillighen buyck het ghewichte der spyse verwerpende is, soo gheschieter het ghene dat schande is te ver-

tellen. Men ghaet, men keert: die teghen over sitten, treden over de taefel ende schotelen; op dat zij de spysen eerst met voeten treden souden, die zij nu ghaen om over te gheven. Den eenen is hem van de spyse door de onaerdighe weghen des lichaems ontlaedende; den anderen onteert door over-gheven het alderheylichste lidt, door het welcke hy de spyse hadde in-ghenomen: hy gheeft al over dat hy gheten hadde. En oft zij dit noch inden mist-put deden? nu maecken zij den dorpel vuyl; de eet-plaetse, jae de stoelen ende taefelen. Zij houden voor de meeste ghenucht, dat zij op een mael-tydt dickwils haer mael doen. Ick sal met Annaeo spreken, Consolatione ad Helviam: Zij gheven over, op dat zij eten souden; zij eten op dat zij souden over gheven; ende zij en gheweerdighen hun niet de spysen te verteeren die zij de gheheele werelt door ghesocht hebben. Maer nochtans veynst de dronckenschap eenighe eerbaerheydt: den buyck heeft een ghebruyck ghevonden, door de welcke men sonder schyn der leelijckheydt over taefel drincken ende pissen

kan. Den waeter-pot hanght nu aen de liessche; ende een leyren sacxken, een voor-blaes wilde ick segghen, is inde koussen ghenaeyt, inde welcke de sponsie het waeter in-drinckende is. Het is loffelijck datmen langhe sit; ende hy behaelt den prys die in zijn blaese den wyn eens avondt-maels herberghen kan. Het is waerachtelijck schande, over taefel u vuylicheydt te doen, op dat ghy niet en soudt op-staen; ten waere dat het meerder schande waere, datmen voor schande rekent, datmen op-staet. Maer op dat onse sotticheyt vol-maeckt wesen soude, soo maecken wy ons wyn-sterck; wy voor-sien ons met soffraen en koolen teghen de dronckenschap, al oft wy om de over-handt gaen vechten wilden. Vvant hy voor strenghe, eerelijck, loffelijck, ende kroon-weerdich ghehouden wordt, die zijne drincke-broeders verwonnen ende ghevallen siet; al ist dat hy oock ghequetst is, ende eer lanck vallen moet. O dwaesheydt! Vvat een eere ist, seydt Seneca, Epist. LXXXIII. datmen veel in-neemt? Als ghy de over-handt hebt, ende

uwe mede-ghesellen door den slaep gheveldt zijnde, al braeckende gheweyghert hebben het ghene ghy hen-lieden schinckende zijt; als ghy alleene vande taefel-gasten over-bleven zijt; als ghyse al door u groote vroomicheyt verwonnen hebt; ende niemand soo veel wyns en heeft konnen houden als ghy; soo wordt ghy van het wyn-vat verwonnen. Maer wat profyt komter doch uyt dese worstelinghe? Seer schoone is den selven dit beschryvende, Epistola XCV. Hier-uyt komt de bleeckheydt, ende het beven der wyn-volle leden, ende een maegherheydt, spruytende uyt de overlaeden maeghe, die ellendigher is dan die uyt den hongher komt: hier-uyt komt het onseker vouw-beenen, ende een gheduerighe swanselinghe, ghelijck inde dronckenschap is: hier-uyt komt het waeter, het welcke het vel gheheel over-loopende is: hier-uyt spruyt het spannen des buyckx, als hy door quaet ghebruyck een ghewoonte maeckt van meer in te nemen dan hy wel machtich is: hier-uyt spruyt het over-vallen van het swert bloed, ende het verwe-loos aenschyn, ende de rotheydt, ende de ghekromde vingheren, door het verherden der lidt-maeten, ende den slaep der ghevoel-loose zenuwen, ofte de quickighe roeringhe der selve leden, die sonder op-houden zijn treckende. Vvat sal ick vande draeyinghe des hoofts seg-

ghen? wat sal ick vande pyne der ooghen ende ooren by-brenghen, ende het worm-steken des siedende hersse-beckens, ende al het ghene door het welcke wy de binnenste sweerende plaetsen zijn ontlastende? Boven al, waerom de oorspronghen der kortsen ontellijck, die oft door haer ghewelt den mensch vreedelijck handelen, oft door een scherpe peste voort-kruypende, oft door grouwel, met swackinghe der leden aen-komende? Vvat wil ick veel meer segghen van ontellijcke sieckten, straffen des Overdaedts?

Och Godt, hoe dapperlijck vreeckt de ghequetste Natuere haer onrecht! Quaelijck beghinnen de ellendighe menschen door misdaedt der wellusticheydt haer lichaem te schenden, oft zij en worden ghestraft: zij sondighen door oneerelijcke ghenuchte, die haer wel diere op-komt: maer elck is zij selven tot eenen beul ghegheven: de sieckten zijn de straffen; de welcke alder-swaerste zijn, als zij den loop des levens niet en zijn brekende. De pynen worden verlenght, op dat zij wassen souden: kortelijck, op dat de flauwigheyt het leven tot haer-waerts trecken, ende men tot de doodt niet ghaen en soude, dan door lanck-

-duerighe pynen.

Als Tabutius desen reden-standt door het swyghen ghesloten hadde, ende zijnen mantel, die door het spreken aff-ghesoncken was, op-ghetrocken hadde, soo worden wy met een lustighe ghenuchte vermaeckt. Daer was eenen bulte-naer die daer onder de ander slaepende was, den welcken door droncken dorst brandende, is op-ghespronghen, ende nemende eenen kroes uyt den schoot van eenen die by hem lagh, heeft zijnen drooghen keel-wech ghespoelt met eenen milden slach-reghen: als nu den slaep weder-komen was, soo is hy op eenen hooghen stoel ghaen sitten, al oft hy zijn mede-ghesellen al slaepende verachten wilde. Hy beghonste nu weder te swymelen, ende hadde met zijn rechte handt het hooft onder-steldt, die oock het knicke-bollen volghende was. Korts daer-naer, soo hem den slaep over-viel, ende den aermen bloedt, door de swaerheydt des neder-buckende lichaems, om leegh ghetrocken wert; is hy van boven neder ghevallen,

ende heeft zijn hooft op een by-staende wyn-kruycke gheplettert, het en scheen niet dat hy door den slaep, maer door den dorst ghevallen was, al oft hy noch eens hadde willen ghaen drincken. De hooft-schotel was ghebroken, ende een diepe wonde in het voor-hooft laetende, hadde de by-ligghende mede-ghesellen bebloedt. Door dit onvoor-sien gheruchte ende desen wyn-vloedt isser een deel vande dronckaerdts ontspronghen, ende hebben haeren maet opgheheven: zij stelpten het bloedt, ende korts daer-naer de wonde met snut-doecken verbonden hebbende, hebben hem wech-gheleydt. Aderba hem als-dan tot Tabutius keerende, Vvy hebben, seyde hy, een reden-sausse ghehadt; ick en weet niet oft zij meer medelyden weerdich zijn dan ghelach. Maer komt ghy weder op uwen wech: om dat het ons verdriet van de Dronckenschap te hooren, voeght hier-by uwe reden vande VEELHEYDT der Gasten, want ghy dese ten tweeden berispt hebt.

Teenemael, ick hebse berispt,

seyde Tabutius; ende ist dat wy uyt het spreken over taefel profyt begheeren, soo moetmen luttel Gasten roepen. Maer nu zijnder veel die uyt de menichte eere soecken, ende hun dunckt dat het gheen eerelijcke maeltydt en is, daer niet veel Gasten en zijn. Vvie isser die het ghetal der *Gratien* ende *Musen* vereerende is? wy hebbense versmaedt, ende eensaemelijck alle vreucht des eerelijck sprekens diemen waerachtelijck inden Gasten-hoop niet vinden en kan. De eet-kamer is een maerckt, iae een zee, in de welcke de tonghen als baeren door eenen vloedt verweckt zijnde; ende een ruysschende ghedaente des veel-vlisschende waters. Het wyn-rycke komt in schande door luttel kost, ten zij dat de Gasten met langhe reken sittende zijn, ende ten zij dat zij inde SLEMP-FEESTEN metter rechter handt, ende met gheheel den lichaeme ghetelt worden. Vvy zijn ten lesten kostelijck, op dat onse kostelijckheydt ghesien soude worden. Alle hooveerdye des overdaets soeckt ghesien te zijn, ende begheert

van veel ghethoont ende ghepresen te zijn. Het is de stemme des wysheydts by Seneca, Epistola XCIV. *Niemandt en is met zijn eyghen ooghen kostelijck, noch oock met de ooghen van weynighe, ende van vrienden; maer de bereydinghe van zijn ghebreken is elck naer de menichte der aensienders open doende*. COMVS vult dan zijn hoff, ende elck zijnen buyck: alle dinghen is in ghewoel ende roere: gheheel de eet-kaemer is als een taefel met Gasten omringht, met kostelijcke gherechten beleghert, met potten overvloeyende: als ghy de spyse aensiet, soudt ghy meynen datter niet volckx ghenoch en is, om de selve te verslinden; als ghy de Gasten aensiet, soudt ghy segghen datter niet spyse ghenoch en is om verslonden te worden. Hoe wilt ghy nu desen overdaedt besluyten ofte breydelen? Op dat onse ryckdommen bekent souden wesen, en zijn wy nu in ons ghebruyck van leven ende in de netticheydt niet hooveerdich, maer inde kostelijckheydt. Vvy soecken dwaesselijck het ghene dat ons boven de oprechte ghenuchte vernoe-

ghen kan. Crassus, ghelijck Cicero beschryft, seyde dat hy een ryck man was, die eenen legher op zijn selfs handt onderhouden konde: wy moghen segghen dat hy rycke is, die een mael-tydt op zijn selfs burse toerusten kan. Dese schandelijcke hooveerdicheydt is elck met bederf van zijne ghoederen opstellende. Den ellendighen dwaes wordt sorghe-bleeck, ende met alle listicheydt brenght hy zijn ghoedt t'samen, het zij met recht oft onrecht, op dat hy hem naer de voordaedt der wulpsheydt mis-draeghen soude, ende de ghebruycken zijnder eeuwe ende zijns stadts uyt-beelden, ende onder de hoogh-treffelijcke bancket-stichters ghehouden worden. Ick onthoude my van desen overdaedt, met eenighe ander weynighe, ende ick beminne de maeltydt, inde welcke luttel haest-bereyde, onghekochte spysen zijn, jae op dat ick't besluyte, inde welcke luttel Gasten zijn.

Het derde ghebreck is de VERSCHEYDENHEYDT der menschen, ende dese komt ghemeynelijck uyt de menichte, alsser Gasten gheroe-

pen worden van verscheyden verstandt, van oneffen ryckdommen, mans onder vrouwen, van bysonderen ouderdom, ende ampt-weerdicheydt. Dit is het segghen van Epicurus by Seneca, Epist. XIX. *Men moet toe-sien met wie datmen eet ende drinckt, eermen siet watmen eet ende drinckt*. Nu sit den ongheleerden met den gheleerden, den rycken met den aermen, den man met de vrouwe, den ouden met den jonghen, den Edelman met den ghemeynen, den grooten met den kleynen. Ghelijck ghy het waeter met het vier niet menghelen en kont sonder kissinghe ende gheruchte: soo en kont ghy dese onder elck-anderen niet stellen sonder onnut-spreken-strydt. Den verworpensten neemt oock recht van spreken, ende de schaemte wech-ghejaecht hebbende, soo stort hy eenen vloet van dertel ende ongheschickte woorden uyt. Luttel ist noch, datmen spreeckt; het teghen-spreken is altoos ghereedt, ende de ontbonden vryheydt des sprekens is myn gasten over hoop werrende. Zij willen de beste zijn, die

ander pleghen te boven te gaen, ende hier willen zij oock den boven-sanck hebben als Borghe-meesters, ende begheeren het mael-tyt-volck te ghebieden. Maer dit volck brengt zijn gheschil tot ander rechters, ende is teghen den Borghe-meester met zijnen raedt op-staende; meynende dat het groot onrecht is, datmen de vryheydt versaemt ofte veronachtsaemt. Dit is de op-roere der woorden ende drinck-potten, ende wordt met dese beyde gheslist. Ick houde hem voor goet ende voorsichtich die oock gheterght zijnde, swyghende is, noch in eenighe lichte verbelghinghe antwoorde oft wrake en is bereydende: maer noch is hy beter ende voorsichtigher die hem van alsulcke mael-tyden is onthoudende. Van mael-tyden, segghe ick, in de welcke het spreken ghebreck is, ende het swyghen noodich; dat is, ist dat ghy met de ghene zijt die *Dronckaerdts, Vele*, ende *uwsghelijcke* niet en zijn, kortelijck, met de ghene die uwe Vrienden niet en zijn Vvant de Vrienden elck-anderen ghelijck, luttel, ende

door deuchtsaemheydt ende maeticheydt versaemt zijn. Dat haer dan onder alsulcke oock de ghenuchte des sprekens openbaere. Vvant ghelijcker-wys de waeteren lieffelijcker zijn, die met een saecht, licht, maetich gheruys vloeyende zijn, alsoo zijn oock de mael-tyden lieffelijcker, in de welcke het eerelijck, ghenuchelijck, ende bequaem spreken is: de welcke dry deuchden des sprekens, van dry *Gratien* haeren oorspronck nemende zijn.

Het Spreken sal eerelijck zijn, dat sonder iemandts quetsinghe wesen sal, ende hem houden sal tusschen de paelen der schaemte. De quetsinghe komt met Spottachticheyt ende Pluym-stryckinghe; ofte in de ghene die teghen-woordich zijn, ofte niet en zijn. *De Spottachticheydt,* ghelijck Quinctilianus seyt, lib. VI. *is een reden, met belach iemandt stekende*, ende met scherpheydt bytende, diemen tot de Kaemer-speelders, ofte waeghenaers wech-senden mach. De Pluym-stryckinghe komt met listicheydt ende bedroch der woorden, ende is ergher dan de Spottachtic-

heydt selve. Nu is de schaemte oock vyandt van tweederley ghebreken, van Botticheydt ende Oneerelijckheydt. Verre moeten dese vlecken ende vuylicheden van alle vroolijckheydt zijn; de welcke weer zij recht uyt zijn, weer zij met een mantelken bedeckt zijn, soo zijnt nochtans vlecken ende vuylicheden. Vveer ghy het ghebreck openbaerdt, weer ghyt omwimpelt, ghy ghevet te kennen: ten zij dat het lichter ende eerelijcker is, datmen door de soeticheydt des onkuyschheydts sondighende is. *Het ghene*, seyt den selven Quinctilianus, *dat eenen ghoeden man is segghende, is hem bewaerenisse zijns ampts-weerdicheydts ende schaemte wel-voeghende. Het ghelach is te kostelijck, ist dat het met schaede der recht-sinnicheyd is voort-komende.* Hy seydt oock: *De schandelijckheydt en moet niet alleene vande woorden, maer van alle bediedenissen vremt wesen.* Vveder ghy met kryt, weder ghy met eenen kole schryft; het zijn letteren die ghy maeckt: alsoo oock ist schandelijckheydt, Godt gheve met wat woorden dat ghy den oneerelijcken sin besluytende zijt: want

de saecke in haer selven de wortel is. Snydtse uyt, ende ghy sult alle het sap der overdaedighe boosheydt verdwenen hebben. Maer nu, het schynt datter gheen ghenuchte in het spreken en is, ten zij dat de ghenuchelijcke Venus ten berde komt; men houdt nu den stinckenden vloedt des mondts voor ghenuchte. Van Aurelia oft Lollia is COMVS →sprekende: wie hittigher is, een maecht oft een weduwe: oft soeter is des avondts oft des morghens Venus speelken te pleghen. Vvaer is de schaemte? Vvaer is haere verwe. Alsulcke redenen zijn pest-brenghende lochten, ende zij zijn te rechte elcken eerelijcken mensche quetsende. Ghelijcker-wys den nuchteren ende stinckenden adem iemant teghen staet: alsoo oock de reden die met dit vuyl fenyn bedorven is. Maer hoe salmen hem suyveren? door maeticheydt. De ghene die onder de macht des wyns komen is, is insghelijckx onder de macht der vleesschelijcke begheerelijckheydt. als den buyc door den wyn opsiedende is, als-dan is de

reste oock brandende; ende lichtelijck is de tonghe met vuylicheydt op-schuymende. Maer op datter niemandt onse strengheydt, ende ons gherimpelt voor-hooft en beschuldighe, soo begheere ick dat de Gasten ende haer redene ghenuchelijck zij.

De Reden sal GHENVCHELYCK wesen, ist dat zij verheucht ende vermaeckt. Vvil ick het opentlijcker segghen? Men moet sommighe blommekens ende soete scherpsinnicheden stroeyen, ende al het ghene dat het ghebreck der stuere strengheyt wegh-nemen kan. De Mael-tydt is ghelijck de lustighe maendt van Mey, ende de eerelijcke ghebruycken zijn door den wel-blaesenden wint van Bacchus, als van Zephyrus, laechende. Het spel, de Gratien, ende de neghen Goddinnen zijn hier woonende, maer tot gheene oneerelijcke dertelheydt bequaem zijnde: Iae de wysheydt woont hier, maer door gheen onmaetighe strengheydt mismaeckt zijnde. Vvant den gheest heeft oock zijn honich ende soeticheydt, ende

die hemelsche Meestersse van alle handelen ende deuchden is ondertusschen den dranck der wel-lusticheydt schinckende. Varro, naer het segghen van Agellius, leert, *Datmen inde mael-tyden moet niet van sorchvuldighe ende ancxt-brenghende saecken, maer datmen redenen voort-brenghen moet die ghenuchelijck ende aen-treckelijck zijn, ende met een aen-lockinghe ende vrolijckheydt profytelijck: uyt het welcke onsen Gheest lustigher en vrolijcker worden mach. Het welcke voor-waer gheschieden sal, ist dat wy van alsulcke saecken spreken, die het ghemeyn ghebruyck des levens aen-ghaen; om vande welcke te spreken, men op de maerckt, ende in het vervolghen van zijn eyghen saecken, men gheenen tydt en heeft*. Seker al het ghene dat met eere gheschiedende is, moet met ghenuchte uytgheleydt worden: ende op dat ick't →besluyte, het is eerelijcke dat over taefel oock iemandt leert, ende het is ghenucchelijck datmen daer oock gheleerdt wordt; ist dat het met BEQVAEMHEYDT gheschiet.

Voor al dan begheere ick alsulck een reden, ende die uyt de oorsaecke, als uyt een bequaem saet haeren oorspronck neemt. Teenemael; op

dat hy niet en schyne iemandt uyt den mondt ghenomen te wesen, oft oock in-ghedronghen te worden, ofte, het welcke leelijcker is dan dit beyde, dat hy niet en schyne met een voor-ghepeys aen-gheschickt te wesen. Dit zijn de leeringhen die naer de saecke ende haer ghelegentheydt ghegheven worden. Alsulcke zijnder oock de konst ende de ghedaente van spreken behelsende. Vville ick voort-ghaen? Ick hebbe my onlanckx het selve met de penne ghepooght te doen; ende ten zij dat ghyt weyghert, ick sal het liever lesen als segghen. Als wy hem met het aenschyn ende met het ghemoedt toe-knickten, soo treckt hy niet soo uyt zijnen schoot, als uyt het vier van Sibylla sommighe half-verbrande pampieren ende blaederen. Het was een stuck van een T'saemen-sprekinghe, inde welcke soo dat het scheen by groote vierkante letteren ERVLPIO ende DRANSES sprekende waeren. Als Aderba dan vraeghde wie dese waeren, die daer spraecken; Het zijn, seyde hy, de mede-ghesellen van

Eupantus, oprechte Mede-ghesellen van alle vreucht ende ghenuchte, vande welcke ghy moeght twyfelen, oft de Natuere iet soeter oft vreuchdelijcker heeft voort ghebracht. Ick hier het selve ghetuyghende, Dit is, seyde ick, eenen waerachtighen loff: elck heeft (ick salt vry uyt-spreken) al dat haet ende nyt verwecken, jae verwinnen kan. Maer leght my dit uyt, Tabuti. Vvat pampieren zijn dit, ende uyt wat brandt zijn zij ghekomen? Hy blydelijck antwoordende, Het is, seyde hy, het over-blyfsel van een meerder werck, het welcke, door groot gheluck, den brandt ontkomen is. Hebt ghy den over-deckten ghanck ende het Studoor ghesien, het welcke ick op Apolloos grondt gheboudt hadde? Iae ick, seyde ick, want my den Oprechten ende Gheleerden IO. BAPT. SACCVS daer gheleydt heeft: die my daer der Neghen-Goddinnen HERCVLEM thoonde, ende de nieuwe PEGASVS-FONTEYNE, door het lustich wonder der Natueren spruytende. Vvaer op Tabutius: Hier

hadde ick des somers, om myn ghenuchte gheschickt te lesen ende te schryven. Maer hoe veel beletsels zijnder der ghoede ghedachten! hoe en isser niet van ongheluck versekert! Nu onlanckx op eenen krieckenden daegheraedt, als dat voor-daechsche heyr der soet-ruytende voghelkens den aenkomenden morghen-stondt met een heughelijck gheluyt groetende was; soo is onvoorsiens den hemel over-trocken gheweest, ende eenen boosen gheest heeft de blixem-roode handt van Iupiter op het Toreken, ende op het opperste des dackx ghedreven. De kepers beghonsten te branden, ende korts daer-naer de laeden ende de boecken; ende gheheel de Kaemer heeft in gloeyde ghestaen. Als ick toe-loopende te vergheefs dit ongheluck weder-staende was, soo wecke ick myn huys-ghesin ende de ghebueren op, op dat zij den brandt helpen blusschen souden: zij vallender toe, ende door hulpe van myn by-standighe FONTEYNE den brant ghebluscht hebbende, hebben het leste noodt-gheval van myne boec-

ken af-gheweert. Alsoo is de kracht ende het onrechtveerdich ghewelt van Vulcanus verwonnen geweest; ende dese luttel pampieren die ghy hier siet, zijn als beenderen onder de asschen der boecken, over-bleven; die ick half ghescheurt ende begrimt, tot ghedenckenisse van myn ongheluck bewaerende ben. Nu beghinne ick dan te lesen, ende de voor-reden der t'saemen-sprekinghe achterlaetende, sal ick de reden van Erulpio, het spreken aengaende, voortbenghen.

Dry ghedaenten ofte deelen zijnder van spreken: *De Ondersoeckinghe oft Overlegginghe, de Verhaelinghe oft Vertellinghe, de Vraeghe.* Den ghenen die eenighe saecken met loff ondersoecken oft overlegghen wildt, dat hy den loff schouwe. Dat de stemme lieffelijck zij, ende van haer selven vloeyende; dat de mede-roeringhe des lichaems maetich zij, oft beter tot de maete niet raeckende. Dat hy soo spreke, dat hy oock laet blycken bereedt te zijn om te hooren; jae bereedt te zijn om berispt te worden, ist datter iemandt iet beters voort-

-brenght. Met stil-stant ende schurssinghe der worden, moetmen de reden van ander uyt roepen: ende elcken sin moet met een weynich-tydts onderscheyden worden, op dat den ghenen die aenhoordt oock tydt hebbe om te oordeelen. Altydt te spreken is dwaesheydt, doorgaens te spreken is hooveerdicheydt: het eene is het ghebreck der Natuere, ende het ander is een sieckte; ende wy vergheven de Natuere lichter dan de sieckte. Ghy weet wat ick segghen wille, dat is dat den dwaesen beter is, dan den hooveerdighen. Dit oock: dat hy onbeleefdelijcker doet, die spreeckt, op dat hy niemandt en aenhoore, dan den ghenen die het selve alleenelijck doet om te spreken. Het is wel waer dat elck voor hem neemt te snaeteren; maer met onderscheydt: den eenen, op dat hy zijnen snaetere alomme soude in-staen; den anderen, op dat het selve in zijn reden niemandt doen en soude. Desen is door zijnen klap; den anderen, is door het swyghen zijnder mede-ghesellen te veel sprekende. Die door zij-

nen klap te veel spreeckt, die beroerdt de ander, oft wordt beroerdt: die door het swyghen van andere het selve doet, schynt de reden van zijn mede-ghesellen te versmaeden: want hy de selve niet en is toe-laetende. Het is oock leelijck, datmen iemandt die spreeckt, ghebiede, dat hy swyghe, om selve te spreken. Dit plach metter handt, jae met den sprekenden mondt te gheschieden, ende die spreecken, worden als met eenen strydt gheboden dat sy swyghen souden: te weten, op dat zij groote ende wonderlijcke saecken hooren souden, ende die noyt van mensche gheseydt en waeren. Dit is de voor-reden van een snaeterende hooveerdicheydt, ende van een hooveerdighe snaeteringhe; jae een daeghelijckxsche spreucke: maer dese voor-reden moeten wy verre buyten alle Ondersoeckinghe ende Overlegghinghe bannen, ist dat wy wys willen wesen.

Vvil ick den VERHAELDER oft VERTELDER OOCK eenighe wetten gheven? int korte. Vvaerachtighe saecken sal hy met neerste

vertrecken; versierde dinghen met ghenuchte, in alle saecken sal hy klaer en kort zijn. Oude ende nieuwe saecken sal hy segghen naer haere weerde: van ander sal hy met loff spreken, van zij selven met stilheyt, ende met een teghen-strydinghe der schaemte. Die prysselijcke saecken van zij selven segghende is, is ghelijck een bloet-loopende sweyre des taefels, jae een sieckte. Vvant ghelijcker-wys uyt der natuere de maeghe van sommighe menschen van eenighe spyse de walghe heeft: alsoo hebben alle menschen de walghe van de altoos-raetelende stemme der ghene die haer selven te seer beminnende zijn. Die van zij selven gheerne spreeckt, is ghemeynelijck oock gheerne veel-sprekende: Den eenen verhaelt zijn vroomicheydt, ende al dat hy gheseydt, ofte gheschreven heeft; den anderen de weldaeden ende de diensten die hy zijn vrienden ghedaen heeft: den anderen zijnen Edeldom, de vriendtschap die hy met groote heeren hebbende is, zijn macht ende ryckdommen: ende daer hem de self-minne

ketelende is, is hy met de tonghe volghende, ende pleech gheerne wat daer-by te hanghen. Seer wel seydt Plutarchus: *Niet alleenelijck en ismen de handt houdende daermen pyne heeft; maer het behaeghen heeft oock zijn stemme, ende is de tonghe ommeleydende, begheerende met de selve zijn herdachtenis te onderhouden.* Daer is dan eenen toom van noode, ende dien vlieghende loop moet wederhouden worden. Ghelijcker-wys naer uyt-wysen van het ghebot van Socrates, men die spysen vlieden moet, die de versaedde menschen lockende zijn: soo moetmen oock de redenen vlieden, tot de welcke het behaeghen ons is verweckende, dat is die van ons vermellende zijn, ende door de welcke wy meer onsen loff, dan de ghenuchte van andere zijn onthoudende.

De VRAEGHE is over-bleven, die ick seyde een antwoorde by haer te hebben. Dat dan de vraeghe licht zij, ghemeyne, ende op dat ick kortelijck segghe, dat het een mael-tyt-vraeghe zij: ende ghelijck de Ouderlinghen wel te kennen gaeven dat het een vraeghe zij *Ad Bacchum*,

dat is die Baccho bequaeme zij. Ghelijcker-wys de wolcxkens het licht der Sonne brekende zijn: soo oock de onbequaeme scherpsinnicheyt is de maeltydt-ghenuchte belettende. Van dit moetmen hem wachten: noch het en behoort oock niet datmen het verstandt van andere door verdrietelijcke scherpicheydt verdruckende is, om het zijn verwaendelijck voort te doen. Dit selve is den nyt van andere verweckende. Vvel seydt tot desen Plutarchus, lib. I. Symp. Quaest. I. *De vraeghen moeten licht wesen, ende het moet kennelijck zijn van het ghene men sprekende is, ende de ondersoeckinghe moet betaemende zijn, noch niet te scherpsinnich, op dat de ghene die niet soo kloeck van verstande en zijn, niet verwert en staen oft de walghe en kryghen.* Vvat scherpe doornen en saeyen wy niet? Vvy zijn Philosophen, jae Theologanten over taefel: als wy te weten wel sattekens zijn, ende met den Taefelkrans ghekroont, zijn wy Godt selve, de Religie, ende de Goddelijcke voorsichticheydt ondersoeckende, ende al het ghene over het welcke de scholen sweetende zijn. O onty-

dighe! Vvat sal ick segghen Godtvruchticheydt oft sorgvuldicheyt? Maer ick laete dit voor-by ghaen; ende vande ANTVVOORDE sal ick hier-by voeghen. Dry ghedaenten zijnder van antwoorden, naer het segghen van Plutarchus, D'eerste is *Noodelijck*, als wy segghen dat wyt weten oft niet, ende kortelijck ons oordeel gheven. De tweede is *Ghenuchelijck*, als wy eenighe vroolijckheydt by-brenghen, ende de antwoorde met een beleeftheydt zijn sause gheven. De derde is *Over-vloeyende*, alsmen om soo te segghen uyt de paelen ghaet, ende men met den vloedt der snaeteringhe de vraeghe versmachtende is. Het en is gheenen noodt het selve te ghebieden, de naemen ghevent ghenoch uyt, ghy moecht kiesen: ende met rechte kiest ghy de *Ghenuchelijcke* oft *Beleefde*, te weten, die lachende antwoorde, die een vriendinne der mael-tyden is. Maer men moet in de voetstappen vanden ghenen treden die vraeghende is: de antwoorde selve moet als met eenen passer, die op een tippelken is

draeyende om-schreven worden. Dit moet met vervolch, jae met maete gheschieden; op dat den ghenen, die ghevraecht wordt, zijn reden niet voor-tydelijck uyt en storte; ende die niet ghevraecht en wordt, een ander de antwoorde uyt den mondt niet en neme. Die ghevraecht wort, moet eenen moedt scheppen, ende spreken: want hy prys-weerdich is, oock als hy ghemist heeft, om dat hy den vraegher onderdaenich is gheweest. Die dan de antwoorde onder-kruypen wilt, dat hy aff-laete naer dese ydel eere te staen: want ist dat hy wel verantwoordt, soo sal hy voor lastich ende onaenghenaem ghehouden worden, door zijn ontydighe Eer-ghiericheydt; ist dat hy quaelijck verantwoordt, sal hy bespot worden. Iae dick-wils gheschiedt dit met verbelghinghe: hy wordt verbolghen die vraecht, ende die ghevraecht wordt: want het schynt dat desen door aermheydt van gheeste niet mans ghenoch en is om te antwoorden, ende daer-om swyghen moet; ende dat dien, als van kleynen verstande, gheenen

man kiesen en kan om te antwoorden. Ten lesten: *Men moet toe-sien* (ghelijck Quinctilianus seydt, lib. VI. cap. III.) *dat onse reden niet dertel, niet hooveerdich, niet onbequaeme naer de plaetse, ende naer den tydt, niet van te vooren bereydt, ende van huys niet en schynt ghebrocht te wesen, dat wy segghende zijn.*

Hier hiel Tabutius op van lesen, als seer saechtelijck de deure open ghestooten wordt: ende siet daer quam iemandt, ick en weet niet wie, met een mon-aensicht stekende zijn hooft ter kaemer in. Den welcken, soo hy ons sach sitten, is strackx inghekomen, ende elck van ons door dese mom-wolcke groetende, was hy stom-wys babbelende. Korts daer naer mijn handt nemende met een beleefde gauwicheydt, ende ghelijck my aen-vleyende, heeft my den schoot vervult met eenen honich-vloeyenden haeghel-val. Ick, my verwonderende, Ende wat Iupiter zijt ghy, seyde ick, in Cimmerien-ryck, die my met alsulck een soet-ongheweerte verveerende zijt. Hy als-dan zijn aenschyn blootende, Siet, seyde hy, ick ben uwen

vriendt, met vremde kleederen, maer met gheen vremde liefde. Kent ghy my niet? Ick den man aensiende, ende al of ick op myn ooghen niet betrout en hadde, Zijt ghy dan hier, seyde ick, ô HYLAEE? Vvat heeft dit vremdt gheveerte der kleederen te bedieden? Het zijn, seyde hy, Nacht-spelen, ende op de Bacchissche ghewoonte ben ick den dans-leydsman, om in dit Hoff van COMVS te ghaen dansen. Hier sullen haest ander wesen die op het Pontisch ende Ionisch dansen sullen: die den dans der Neghen-goddinnen ende der Gratien, met het een been, ende het ander verthoonen sullen: ende ist dat ghy inde waepenen ghenuchte neemt, die den Pyrrhisschen spronck sullen springhen. Het scheen aen zijn woorden ende reden van doen, dat hy noch veel segghen wilde tot loff der dansinghe; soo dat my docht dat hem teenemael zijn voeten kittelden. Als wy dit aensien ende aenhooren, soo komter een jonck Moorken met een tortse inde handt: uyt zijn maniere van doen, kondemen lichtelijck

mercken dat hy uyt het gheselschap van Hylaeus was. Desen dan tot zijn meester komende, heeft hem in zijn oore veselende, zijn Alder-liefste ghenoemt: het welcke hy hoorende, veranderde van verwe, ende van ons meer met teeckenen dan met woorden oorlof nemende, heeft zijn mom-aensicht weder aen-ghedaen, ende heeft hem haestelijck inde Eet-kaemer ghemaeckt. Als-dan Tabutius sprekende, De liefde, seyde hy, en is sonder sotticheydt niet; ende die ghy hier ghesien hebt, wordt door den vreeden brandt tot dese nacht-dwaes-heden ghedwonghen. Maer wat isser aff? COMVS is met dit spel te houden, hy laet de mom-spelen toe, ende is het dansen ghewoone; ende wydt al zijn gasten tot Salios oft springhende Priesters. Van een langhe ende hertneckighe sittinghe valtmen op het dansen, als tot het leste gherechte der vroolijckheydt. ten zij dat ghy daer-af proeft, ghy sondicht, ende wordt beschuldicht. Vvanter naer de Taefel-feesten oock feesten zijn der mallicheydt,

die met een droncke roeringhe ghevierdt moeten worden. Dat hier Dionysius de wyse bedwinghe, dat zij in purpere kleederen dansen. De wetten van COMVS ghebieden, dat den ghenen die zijn avont-mael ghedaen heeft, oock danssen moet. Maer, om de waerheydt te segghen, wat kander stant-vastich oft schoone zijn, daer de dronckenschap de dans-wetten brekende, ende den ghanck bedervende is. Emmers zijn sommighe fiere ende teere maechdekens te prysen; die teghen den danck van COMVS gheheel de mael-tydt over sonder eten ofte drincken als soete autaer-beeldekens sitten, op dat zij met den ydelen buycke danssen souden. Door het stille-sitten vergaederen zij de ydelheydt, om de selve al dansende uyt te storten: ende zij zijn in Venus vier oock sonder Bacchus oft Ceres brandende. Voeght hier-by die hittighe ende mannelijcke dertelheydt des Ionckheydts, ende verwacht eenighe eerelijcke ghebruycken van dansen. De leden zijn op een saechte ende Iovissche maniere draeyen-

de; het aensien, het raecken is sonder eere, ende al het ghene dat de onschaemelheyt openbaerelijck bedryven darf. Ghy sout voor-waer moghen twyfelen wie van beyden dwaeser zijn, de droncke mans, oft de nuchter vrouwen. O vuyle seden! maer soo veel te vuylder, dat zij door de ghewoonte voor ghoedt ghehouden worden. Dese man-siecke maechdekens, komen tot vremde als tot haer eyghen Bruydt-bedde, ende hebben door den rypen Venus-brandt flauten, bleeckheydt, krevelinghe. Het ghebruyck van blancketsel, ceruse, ende alsulcke aenschyn-verwen is aff-gheghaen: die sonder bloedt zijn, houdtmen voor schoone; ende dese bleecke doodt-verwe zijn zij door groote mallicheydt soeckende. Zijt my gonstich Musa, ende spreeckt met eenen dichte-loosen dicht.

De Bleeckheydt voor-tydt huys-knecht vander hellen,
Ionghen van Pluto, saet van droeve gheesten,
Vvachter des af-grondts, kindt der onbeschaemtheydt,
Teecken der sieckten, van Nemesis 'tmasscher.

Broeder des doodts, Ghesel van nyt en vreese,
Is nu den Huys-knecht, Ionghen, saet, en wachter,
Der dertel Venus, en der Liefden hitte,
'T kindt der Liefden, teecken der bevallicheyt,
Der seden en der vleesschelijckheydts masscher,
Des ghelachs broer, ghesel des spels en blyschap:
Gheen maecht en isser schoone noch bevallich,
Die niet bleecxkens en is: door de doodts verwe,
Soecktmen den man, en korts den overspeelder.

Vvelcke Ouderlinghen zijnder oyt soo dwaes gheweest? De sommighe zijn haer jeucht door een hertneckich vasten veraermoedende, andere doen haer bloedt laeten, andere eten koren, kolen, kalck, asschen, aerde met handt-vollen; andere drincken asyn. Ende als zij naer haeren wensch schoone zijn, soo en isser in haer aenschyn niet een druppel bloedts. Met haere ghesontheydt zijn zij de bleeckheydt koopende; op dat zij, te weten, met het aenschyn doode lichaemen souden schynen te wesen, ende alle haere eere verloren te hebben. Dus worden de minnaers stout, ende elck is de zijne aensprekende, douwen-

de, tastende. Vvil ick noch meer segghen?

Hy pranght de borstkens rondt,
En set den mondt aen mondt.

De kuskens oft soenkens zijn eerelijck door het ghebruyck gheworden. Dit is nu op elckx tonghe,

Door roock oft smoock gheen dinck en brandt,
Maer 'tghen' door viers-kracht is vermandt.

Dese vlamme dan zijn wy door den roock deckende, op dat wy in de wel-lusticheydt met vryheydt spelen souden. Maer dit en is de paele der vleesschelijcke begheerelijckheydt niet, maer den trap, ende men gaet voorder.

Die uyt de Note wilt de keerle eten,
Die breeckt de selve not': die wilt by-slaepen,
Ten minsten sal zijn Lief een kusken gheven.

Iae die by-slaepen wilt, is den wech met den dans maeckende, ende is het maechdeken als zijn bruyt leydende. Zij volcht, ende danst op de selve maete, haeren voor-danser onstekende. Ghy siet hier de vremde vuylicheden van alle dwaesheyt, ende een onghesien ghebruyck ende verciersel van uytlandtsche mallic-

heyt, daer en is niet in de ghebruycken dat vader-landts ende binnen-huysich is. Al oft wy ons van onsen oorspronck schaemden, soo zijn wy ons pooghende, op dat het schynen soude dat wy van onse ouders aff-gheweken zijn. Den meesten-deel dan zijn leelijck door den uyt-landtschen over-daedt: ende de bevallicheydt der leden is verdwynende, eens-deels door den last, eens-deels door het bedwanck der kleederen. Met vaste banden zijn zij de rebben ende het lyf pranghende: de heupen, den buyck, de schaemelheydt, ende al datter ontrent is laeten zij tot een teecken van malle vryheydt vloeyen. Het Maechde-kleedt is nu een mom-aensicht, ende die schoone zijn, zijn van het gheheel lichaem een monster maeckende. Het hooft selve wordt met stringhen omwonden, wordt met eenen toren verlaeden, ende met eenen hoop van gheleent haeyr. Den hals wordt met groote langhe lobben beset, ende met eenen blau-witten schyn verlicht. Onder-soeckt, ghy sult al-omme bevinden dat de schoonheyt ver-

loren is. Vvat wille ick segghen, niet vande vercierselen, maer van het ghewichte des goudts? van de wonden der ooren, al oft de vingheren niet ringhen ghenoch draeghen en konden? De Cimmerissche eerbaerheydt onder dese oneerelijcke ghedaente aerbeydende, is in een schandelijcke saechticheydt verdwynende. Het vulsel der kleederen doen de dochterkens uyt-puylen, al oft zij kindt droeghen, als zij uyt haere kindtsheydt niet en zijn: door het buycxken verrassen zij de bruyloft, en ghaen groot eer zij ontfanghen hebben; jae zij gaen misschien groot, op dat zij het oprecht groot-gaen dus bedecken souden. Met dese ghemaeckte ende op-ghevulde uyt-buyckinghe zijn zij spelende, op dat zij uyt ghenuchte souden schynen kindt te draeghen, als zijt niet en draeghen; op datmen gheen quaet vermoeden hebben en soude, als zijt draeghen. Aldus dan soo versterft den maecht-dom, op dat hy niet versterven en soude. Maer dese dwaesheydt moeten wy met eenen dicht berispen.

De Meyskens eenen wan uyt mallicheydt nu draeghen,
En met een buycxken dick soecken zij te behaeghen,
Daer in voorleden tydt de heupen beyde stonden,
Daer worden nu, 'tis schand', de schauweren bevonden:
Den hals is inde middewaert,
Ghepranght, gheperst met sulcken aerdt,
Dat ghy hem met twee handen rondt,
Vvel lichtelijck om-klampen kondt.
Eenen Chaos des lyfs? den hals staet nu by-neven
De schaemelheydt, het hert steeckt inden buyck verheven,
Vveet ghy hoemen de liefd' in wysheydt siet uytsteken,
En hoe den lust des vleeschs met sulcke loose treken
Soo schalck en soo arch leeft?
Het vrouken al haer wysheydt heeft,
Daer zij Cupidoos evel,, soet,
Daer zij den soeten krevel,, broedt.

Daer en is dan niet alleene bedroch in het anschyn, maer oock inden buyck. Het is haer ghenuchte dat zij met een pack gaen, sitten, eten; ende die korts moeder worden

sal, is als een maeghdeken dansende; die haest een kindeken gheven sal, en heeft noch gheenen man ghevonden: nochtans danst zij om eenen te vinden. O Godt met wat een schandelijcke aenlockinghe! door het roeren thoont zij dat zij den brandt voedende is: ende door het moedelijck springhen, dat zij wel eenen man draeghen soude. Zij roeren haer lichaem, zij verthoonen met lichticheyt datter schuylende is; ende op datter niet verholen blyven en soude, de voetkens, de hielen, de braeyen, is men buyten den omvlietenden rock aenschouwende. Het schynt datmen de leden-blomme, die onder den voor-schoot schuylt, siende is, der welckx ghedaente en maete door het klibber tribbelen beteeckent wordt. Voorts aengaende, dese bleecke mondekens, dese Venus-dierkens, dese brandende Cupidoos-vierkens, zijn tot de leste wellusticheyt van haeren vuylen wensch haeckende. Dit zijn der vrouwen hanteringhen ende sieckten: insghelijcx machmense de mannen oock toe-schryven, dat zij inde

selve behaeghen hebben. Ick sal de woorden van Seneca ghebruycken: *De Vrouwelijcke netticheden zijn wy te boven ghegaen; de hoerelijcke verwen, die de eerelijcke vrouwen selve niet en behooren te draeghen, zijn wy mans aendoende. Met eenen teeren ende saechten ganck zijn wy onse beenen hanghende. Vvy en wandelen niet maer maecken onsen ganck. Met ringhen vercieren wy de vingheren, elck lidt wordt met ghesteenten beset. Alle daeghe zijn wy yet vindende, met het welcke onse manheyt onrecht ghedaen wordt, op dat zij ten minsten verandert worde, naer dien zij niet en kan uytgheschudt worden.* Vande kleederen wat willen wy segghen? De Cimmerianen en zijn nu niet meer met vellen bekleedt: de wolle ende de wel-daedt der noot-druftighe Natuere hebben zij versmaedt: den overdaedt heeft het ghebruyck verwonnen; al oft COMVS soo gheboden hadde, dat het veel eerelijcker is verciert te worden, dan beschermt. De alder-dwaeste lusticheydt des lichaems wordt dan met grooten kost ghesocht: door het aen-nemen van dese hooveerdighe ghesteltenissen zijn wy schier beelden ghelijckende: niemandt en isser ghe-

noch verciert, dan die de ooghen van de ghene diet verwonderen, ende de eer-biedinghe der ghene die minder zijn, en is toe-roepende. Het is oock fraey datmen al zijn goedt in een kleedt draecht ende verslyt. Met alsulck een dwaesheydt derren zij de ryckdommen versmaeden, die vande selve haer beroemen: zij hebben de selve liever te draeghen dan te besitten. Alsoo leyt gheheel het erf-goedt in het verciersel: ende de renten nemen haer eynde met het lichaem. Door desen hooveerdighen middel is den meesten-deel rycke, sommighe gheboorde, sommighe purper-draeghers, ende met goudt ende peerlen blinckende: inder welcker huys, ende gheslacht, den nacht ende dicwils de schandelijckheydt ende boosheydt herberghende is. Die rycke zijn den overdaedt der gheheele wereldt versaemende: uyt Phrygien, Mooren-landt, Indien haelen zij haere kleederen; ende begheeren inde duysterheydt te blincken. O valsheydt! oock de ghene die met het ghemoet niet anders uyt en gheven dan de vryheydt, zijn haer

lichaem door vremde maeckselen omwimpelende ende bindende, ende waer-toe dit al, dan tot lachter der nature? Naer dat dese alle ander ghedierten verscheydelijck ghekleet heeft met schelpen, huydt, burstelen, lock, vederen, schelfen, wol; oock de boomen met een schursse: heeft zij alleenelijck den mensche naeckt opde bloote aerde gheworpen tot ghejanck en gheween. Ghelijck ons Plinius inde voorreden van zijnen sevensten boeck segghende is. Maer vele wordender soo ghekleedt, dat zij alle het ghene dat de nature gheweyghert heeft tot hun-waertstrecken, niet om het lichaem te beschermen, maer om het selve saecht te maecken. Ick en versmaede de netticheyt ofte suyverheyt niet, maer den Overdaedt. *Den mensche,* seyt den Philosophe, Epistola XCII. *behoort een net kleedt te kiesen: want den mensche uyt de nature een suyver en lustich dier is.* Maer wy zijn soo verre ghekomen, dat wy de reynicheydt alleenelijck uyt den Overdaedt nemen: ende dat een kleedt, voor gheen kleedt ghehouden en wordt, ten zij dat het koste-

lijck zij.

Tabutius stelde hem om meer te segghen,

Alsmen het binnen-huys hoordt deerelijck met allen,
Met roere, met ghekryt, met vrouw-ghehuyl weerschallen.

Die rond-om laeghen, door dit gherucht ontslaepende, zijn noch half al swymelende inde eet-saele ghespronghen. Maer Tabutius al lachende, Dit zijn, seyde hy, de feestelijcke kluyten van COMVS ghenuchten. Gaet ghylieden, siet: ick en begheere myne ruste niet te verliesen door dit nieu schou-spel. Als wy opstaen, ende gaen, siet den Ionghen van Hylaeus komt al verbaest inde kaemer, qualijck zijns selfs wesende van verschricktheyt. Den welcken ick siende, seyde: wat beeft ghy, waer loopt ghy Drapetisce, sonder uwen Meester? Dat mynen Meester, seyde hy, voor zij selven sorghe: ick weet wel dat ick inde roere blyven soude, ten waere dat ick my wech-maeckte:

De hop' en al myns levens goedt
In 'thert my leyt versmacht met bloet.

Ick daer-op antwoordende: Seght

dan, wy doen met Hylaeus al dat wy begheeren: hebt ghy yet mispickelt, wy sullent wel stillen. Dit moocht ghy iemandt anders doen, seyde den Ionghen; ick ben onschuldich, ten zij dat ick hier-in sondighe, dat ick my soecke te bewaeren. Mynen meester heeft beghonst te beminnen, jae te versotten van liefde, ende nu pooght hy daer-binnen zijn vryster zijne te maecken met het gheweere: hy vecht teghen de vryers, noch hy en past op bloedt, noch op leven. Daer is gheschil uyt het dansen gheresen, ende nu ismen over-hoop bloedelijck vechtende, ghelijck hier-voor-tydt de Lapithae ende Centauri deden. Verghevet my, ick soecke eenighe duyster schuyl-hoecxkens, ende een broederlijcke verwe myns aenschyns. Ende met desen heeft hy hem al de naeste trappen inden onder-pandt laeten vallen. Vvy ghaen naer de kaemer, om ten minsten dit lustich COMVS-SPEL vanden dorpel te aenschouwen. Het was al niet dat Drapetiscus gheseydt hadde. Daer en was nu gheen mael-tydt, maer eenen strydt, noch men

vergoter gheenen wyn meer, maer bloedt. DeSithonien en deden niet dat hier-by te ghelijcken was. Vvy sien Hylaeum van gramschap blaeckende,

Met eenen over-grooten pot
Ghewaepent, zijn vyanden
Hy dreychde, en swoer der liefden Godt,
Al bytend op zyn tanden.

In het middel van dit ghevecht was eenen ydelen verwaenden kermis-sot, een het alder-vuylste voet-futsel der menschen. Dese quam met een paer pot-schyven al trommelende, om dese vrome soldaeten moet te gheven, ende om hem selven te verheffen, was hy met een Bacchissche dulheydt dese woorden over-luydt tierende: *Vyt de trommel hebbe ick gheten, uyt de Cymbale hebbe ick ghedroncken, de verholentheden der bruyloften hebbe ick vol-leert.* Iae op dat hy onstrafbaer het fenyn zijnder sotticheydt schieten soude, soo hadde hy met een onghehoorde ende over-kloeck-moedighe leeringhe de hooveerdicheydt onder de deuchden ghestelt; segghende dat den hoomoedt somwylen pryselijck ende eerelijck is: maer dit hadde hy

erghens in Grovaerts boeck gesien, noch en ondersocht niet voorder da*n* zijnen neus lanck en was. O vroom-ghestichte der gheleertheyt! ô voorbeeldt der waerachtighe deuchtsaemheydt! Maer ist dat de Ionckheydt door alsulcke middelen moet gheleerdt worden, soo moghen de onwetende segghen dat zij gheleert, ende de onsebaere dat zij deuchdelijck zijn. Daer was oock eenen over-ouden Grysaerdt, die veel eer zijn tanden soude ghetelt hebben dan de vingheren van zijn handen: desen quam met eenen ghekroonden Bacchus-stock al swierende; ende thoonde dat hy niet alleene door den ouderdom, maer oock wel door den wyn konde dwaes worden. Dese schoone voordaedt volghden een deel Ionghers naer, ende beghonsten wel dapperlijck onder elckanderen te smyten. Den eenen hadde een schaele inde handt den anderen eenen beker: het scheen datmen nu de wonden bringhende was.

Elck een die slaet en smyt,
En doet zijn best' met vlyt.

Het ghetier der vrouwen en ghe-

bracker oock niet: de sommighe waeren met groot ghehuyl haere ghequetste vrienden beschreyende, andere waeren als vrome Bacchus-priesterssen de dulheydt der vechters verweckende, jae vochten oock mede. Dit was Mars schouwspel. Nu waeren de taefelen overhoop ghevallen, ende de leste gherechten onder de voeten ghetrappelt, het welcke de droefheydt vermeerderende was. Vvant *sommighe Taefel-vlieghen, sommighe Slocke-bracken, sommighe Maeltydt-speurders, sommighe hongherighe ghieren*, die hun dickwils om den kost op het back-huys lieten slaen, ende potten op haer hooft in stucken smyten, hadden liever haer leven te verliesen dan haer proeye; ende het docht hun goedt ende eerelijck voor de spysen, jae met de spysen vermoort te worden. Hier was eenen die de slaegen met eenen dry-pickel af-keerde, daer eenen die hem met een spit verweerde, ginder eenen die hem met eenen stock vrekende was. Elck was in de waepen vreedelijck hem hebbende. Soo wy dit al aensien, siet onsen ghemeynen

vriendt PANIPERCHES een recht-sinnich ende verstandich man (die de Nederlandtsche dry-mael-dry Susteren den Laurier-tack tot eenen krans rechtveerdelijck schuldich zijn) is vande voor-saele by ons ghekomen, ende als hy dit ghevecht van by aensiende, ende hem daer-af verwonderende was, is by-nae door het ghewelt van dese vechters in grooten noodt ghekomen. Maer Aderba toe-schietende, ende zijnen vriendt, die nu nae de doot was, dapperlijck gheholpen, hem uyt het middel van desen over-laeten hoop treckende, heeft hem weder in de voorsaele gheleydt. Maer COMVS nu de ghenuchte oorlof ghegeven hebbende, is in het middel van desen dullen hoop ghekomen, om het gheruchte te stillen; ende over-luyt roepende, Vvat boosheydt is dit, seyde hy, ghy Cimmerissche?

Die van Thracien-landt, met kroesen in voortyden
Ghemaeckt tot goede chier, pleghen vreed'lijck te stryden:
Laet dees barbaer ghewoont', en van 'tbloedich ghetier,

Van dit bloedich ghevecht houdt Bacchum goedertier.

Veel meer seyde hy desghelijckx; door het welcke nochtans het ghemoedt van beyde syden onstelt zijnde, niet en konde ghestilt worden. De gramschap wies, ende was overal een uyterlijck bederf dreyghende. Den Af-godt COMVS siende dat hy veracht ende versmaedt wierdt, is met den OVERDAET ende VVVLPSHEYDT verdwynende. Soo worde dan het gheruchte ende ghevecht veel meerder; ende al oft de gramschap niet waepenen ghenoch ghehadt en hadde, soo naemen zij de tortsen inde handt, ende al het licht is door het vechten uytghegaen. Alsdan wast Nacht ende Duysterheydt, ende al den swarten hoop die in de voorsaele des Hoffs ghebleven was, is binnen ghevallen; ende al datter by de Cimmerianen was, is verdwenen. Ick uyt den nacht, uyt de stilheydt, ende uyt den slaep ontwaeckende, ben tot het nieuw ghebruyck des lichts weder-ghekeert.

FINIS.

Den Drvcker tot den Leser.

GOEDTVVILLIGHE LESER, Om gheen plaetse te verliesen, sal ick dese overgheschoten blaederen oock met iet lesen-weerdichs bekleeden. Ghelijck den acker-man gheen goedt landt onghesaeydt en laet: alsoo moet ick oock dit wit overblyfsel oor-baeren. Oock 'tghene hier by komt, sal ghelijck naer de Maeltydt, eenighe liefflijckheydt zijn, om eenen goeden mondt te maecken; jae om een goet ghevoelen teghen den ghenen, die het selve ghemaeckt heeft. Vvant ghelijck my sommighe van zijne Ghedichten in handen ghekomen waeren, weerdich om aen COMVS taefel, ende in een Gheest-vroolijcke vergaederinghe ghesonghen te worden, soo heb ick dit Kuysch-min-liedt, seggh' ick, den LOF op zijns Liefs HAER-TROS, uytghekosen: waerin ghy verstaen soudt, wat onse spraecke doen kan, als zij een fraey verstandt ghevonden heeft.

Lof myns Liefs Haer-tros.

OCH *Haer ghestruevelt Haer, dat soo vlammende blinckt,*
Dat ghy Phoebus Haer-schyn verre ten onder brinckt:
Vvie sal het minste deel van u weerde beschryven,
Of inde penn' en sal spraeck-aerme Vele blyven?
Ghy zijt de kroon des hoofts, en van het hooft een hooft,
Van schoonheydt zijn zij oock, die van u zijn berooft:
Al-waer oock Venus self met schoon purper omvanghen,
Met Ganges klaer ghesteent', met Tagus goudt behanghen,
Of al-waer zij oock naeckt, soo zij voor Paris stondt,
Als haer des schoonheydts prys den Appel wierdt ghegont;
Den traegh-voetighen Godt sou de walgh van haer steken,
Siend' het schoon-maeckend' Haer aen zijn huysvrouw' ghebreken.
Zijt ghegroet gulden Haer, ghy zijt die myn lief schoon,

Oock boven Venus doet spannen des schoonheyts kroon.
Rondom 'themelsch' aenschyn, kondt ghy u rycke spreyden,
En tusschen uvs ryckx pael u selven nochtans leyden:
Ghy myns liefs ooghen-strael belommert en beschaut,
Brekend' haer sterck ghesicht, 'twelck myn herte benaut:
Het voor-hooft van ivoir set ghy hooghe verheven,
En schynt als Over-heer hem zijn vrydom te gheven.
Och wat een aensien ist, als ghy in een root lint,
Het liefde-flauw ghesicht van den minnaer verblindt:
Als ghy d'halsen, ghelijck van glimperende duyven,
Der Sonne-straelen kracht te rugghe doet weerschuyven:
Als ghy als eenen Pauw die zijnen steert ontpluyckt,
Verwen duysenderley reghen-bogich ontpluyckt:
Als ghy Pyramidael, en tor-wys opghedreven,
Een oprechte vlam' viers op myns liefs hooft doet beven.
Dit is het vier, ô lief, het welck gheeft een voor-wys

Van dien u met goedt recht behoordt, hemelschen prys.
Op Tullus hooft voor-tydt een licht vier quam ghesoncken,
Voor-segghende de Kroon, hem naedemael gheschoncken:
Maer dit schyn-baerich vier van hem rasschelijck vloot,
Als een vermeynde sterr' die spyse-loos valt doot.
Het uwe jeuchdich blyft, groeyende met u oude,
Altoos meer ende meer ghelijckende den goude;
Altoos meer ende meer te kennen ons het gheeft,
Dat ghy een Koninghinn' van alle vrouwen leeft.
Vvie en verwondert niet te sien de gouden stringhen
Vyt der natueren gheeft onder elckander vringhen?
Noyt Delphin inde zee in zijn weer-stille jacht,
Soo menighen speel-keer onder elck-ander vlacht;
Noyt, als de Son met haer ongheweert-vyandt-raeyen
Der winden hert gheblaes verbiedt spytich te waeyen;

Noyt dan den voghel-heer en draeyt soo in zijn vlucht,
En met zijn vloghel-scheers en maeyt de soete lucht.
Och Haer, ghevlochten Haer! De spin tot gheender uren
En breyde sulck een net uyt den gheest der natueren:
Noyt den zyd'-worme veegh, als hem de doodt quam an,
Hem selven uyt hem self sulck weerdich doot-kleet span:
'Tis de Goden een vreucht, een wonder voor de menschen;
Des' eerent, en ontsient; de die om 'tselve wenschen.
Het is, het is den nest van Venus roeck'loos kindt,
Ghewapent, en ghevleerckt, bedriegher naeckt, en blindt:
Hier wierdt eerst opghevoedt als in een weerde plecke,
Als in eenen speel-hof bevrydt van alle vlecke:
Van dit Haer zijn natuer', en zijn ghewaech hy track;
In dit Haer hy zijn torts hert-brandende eerst onstack:
Van dit Haer hy de pees' van zijnen boghe

draeyde;
Dit Son-luysterend' Haer zijns ooghen strael uytlaeyde:
Van dit Haer worden hem zijn vloghelen ghemaeckt:
Van dit Haer, soo hy is, quam hy eerst moeder-naeckt:
Hier leerd hy eerst den mensch waen-trouwelijck bedrieghen,
Siende 'tself met den windt licht-veerdelijck vervlieghen.
Dit is, dit is de torts, die myn herte, Lief, schendt:
Dit is de straffe pees' die my den schicht toesendt:
Dit is den klaeren glans die'ck niet en kan verdraeghen:
Dit is 'svloghels ghespan, die my over-al jaeghen:
Dit is 'tonstandich Haer, 'twelck met u hert' hem vout:
'Twelck my nu hope gheeft, en nu weder verflout:
Dit is het Haer het welck my duysent, duysent werven,
Van der Sonnen op-ganck, tot onderganck doet sterven:
Dit is het Haer het welck door zijnen wilden gloet,

Met u vreedtheydt myn doodt ghesworen hebben moet.
Och wanneer sal dien dach, dien soeten dach eens schynen,
Dat door myn lanck verdrach des' vreedtheydt sal verdwynen!
Dat ghy d ontrouwe vluch van u licht-vliegich Haer,
Noch 'thooveerdich opstel niet en sult volghen naer!
Maer siend' het selv' altydt ghehoorsaemheydt u bieden,
En naer den will' uvs handts, nu hier, en nu daer vlieden:
Siende dat pluym-saecht is; sult my ghenade doen,
En myn ghetrouwe liefd' oock saechtelijck opvoen.
Nu dan, nu dan aensiet mijne betraende ooghen,
Laet mij die met u Haer, lief, eens soetelijck drooghen:
Van mijnder traenen vloedt sal ickt dan maecken nat,
Dat door-gaens leken sal van overvloedt heel sat:
Dan sal ickt aen mijn hert, gheroost door des brandts pyne,
Vlechten tot laevenis, als koele medecijne.

Och lief, och lief, laet toe d'welck u niet schaen en mach,
En my bringhen nochtans uyt myn bitter gheklach:
Dan sal ick met myn dicht soo hoogh' uwen naem heffen,
Dat den hemel den prys lichtelijck sal beseffen;
En segghen dat met recht Godt u Haer heeft ghestelt
Op 'topperste des hoofts, als alder vrouwen heldt.

MET APPROBATIE ENDE PRIVILEGIE VOOR SES IAEREN.